

Kulturplan for Akershus 2016-2023

HØRINGSUTKAST

REVISJONER

DATO	ENDRING	UTFØRT AV	VERSJON
16.02.2016	Høringsutkast	Fylkesrådmann	1

Innhold

1	Innledning	4
	1.1 Leserveiledning	4
	1.2 Fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør	4
	1.3 Visjon og mål	5
	1.4 Sentrale begreper	6
	1.4.1 Ytringskultur som kulturbegrep	6
	1.4.2 Relasjon, relevans og resonans	7
	1.4.3 Kvalitet	7
	1.5 Utfordringsbildet	7
2	Satsingsområder	10
	2.1 Et inkluderende kulturliv	10
	2.2 Barn og unge	11
	2.3 Talentutvikling	12
	2.4 Kulturnæringer	14
3	Strategier og verktøy for implementering	16
	3.1 Publikumsutvikling	16
	3.2 Frivillige og amatører	16
	3.3 Den kulturelle skolesekken	18
	3.4 Nettverk og samarbeid	20
	3.5 Forskning, utvikling og innovasjon	20
	3.6 Arenaer for produksjon og formidling	21
	3.7 Internasjonalt kulturarbeid	22
	3.8 Digitalisering	22
4	Kunst- og kulturfylket Akershus	24
	4.1 Biblioteksektoren	24
	4.2 Kulturarv	28
	4.3 Film	30
	4.4 Musikk	34
	4.5 Scenekunst	36
	4.6 Visuell kunst	39
5	Avsluttende betraktninger	43
6	Litteraturliste	44
7	Vedlegg	46

1 Innledning

Akershus fylkeskommune har som visjon å være ledende og levende. Det gjelder også for hvordan fylkeskommunen skal ivareta sitt ansvar på kunst- og kulturfeltet. Kulturlovens § 4 slår fast at kommuner og fylkeskommuner skal *sørge for økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemidler og tiltak som fremmer og legger til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet regionalt og lokalt.*¹ Videre legger loven vekt på at de tre forvaltningsnivåene i fellesskap skal sørge for at kulturlivet har *forutsigbare utviklingsvilkår.*

Kulturplan for Akershus 2016-2023 har som formål å tydeliggjøre hvordan Akershus fylkeskommune skal bruke sine ressurser på kunst- og kulturfeltet til å oppfylle kulturloven. Planen presenterer fylkeskommunens målsettinger, satsingsområder og strategier, og skal følges opp av årlige handlingsprogram med økonomiske prioriteringer og konkrete tiltak. Kulturplanen er utviklet i samsvar med gjeldende regionale planer, fylkeskommunale planer og strategier, og er forankret i Akershus fylkeskommunes overordnede målsettinger. Som en sektorplan er ikke kulturplanen hjemlet i plan- og bygningsloven, men forankret i særlover, stortingsmeldinger og fylkespolitiske vedtak. Dette er en planoppgave fylkeskommunen selv tar på seg koordineringsansvar for, og planen vedtas av fylkestinget.

Videre er kulturplanen utarbeidet på bakgrunn av et bredt kunnskapsgrunnlag hvor det er lagt særlig stor vekt på dialog med kommunene og en rekke andre aktører på kunst- og kulturfeltet i Akershus.

1.1 Leserveiledning

Kulturplan for Akershus 2016-2023 er lagt opp slik at hovedsatsingsområdene presenteres i kapittel to, mens kapittel tre beskriver strategiene for implementering. Kapittel fire består av en mer deskriptiv framstilling av kunst- og kulturfeltet i Akershus, hvor utfordringer, muligheter og strategier for de ulike sektorene og kunst- og kulturfeltene kommer til uttrykk. Kapittel fem inneholder noen avsluttende bemerkninger.

To vedlegg følger planen, 1) Politisk saksgang knyttet til kulturplanprosessen, og 2) Kunnskapsgrunnlag for utviklingen av Kulturplan for Akershus 2016-2023.

1.2 Fylkeskommunens rolle som regional utviklingsaktør

Fylkeskommunens fremste rolle er å være en regional utviklingsaktør. Formålet med regional utvikling er å møte de komplekse og sammensatte utfordringene en gitt region til en hver tid står overfor med helhetlig politikk, og dermed bidra til å skape en ønsket samfunnsutvikling. Kunst og kultur er og skal være et viktig element i dette. Det pågående arbeidet med regionreformen har hatt som hovedspørsmål hva som skal til for å lykkes med samfunnsutvikling på regionalt nivå. Akershus fylkeskommune legger vekt på at de nye regionene må gis ansvar, myndighet og virkemidler som muliggjør dette i større grad

¹ Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89>

enn hva fylkeskommunene har i dag. Videre bør regionen konsentrere arbeidet sitt innenfor tre komplementære roller²:

- Strategisk rolle: Gi retning til samfunnsutviklingen. Avdekke og skape konsensus om utfordringer, etablere mål, velge retning og forankre arbeidet hos relevante aktører.
- Mobiliserende rolle: Mobilisere kulturliv, privat sektor og lokalsamfunn. Stimulere til samarbeid, etablere møteplasser og arenaer. Fasilitere nettverk og skape incentivordninger som bygger opp om den valgte retningen.
- Samordnende rolle: Veilede og samordne sprikende sektormyndigheter. Være et bindeledd mellom forvaltningsnivåer.

Uavhengig av utfallet av regionreformen må fylkeskommunen avgrense og definere roller og ansvar opp mot andre aktører. Dette innebærer samarbeid om kulturutvikling på flere nivåer, men også om sterkere forankring av arbeidet i en forståelse av regionalitet.

1.3 Visjon og mål

Kulturplan for Akershus 2016-2023 bygger på en grunnantakelse om at tilgang til og mulighet til å uttrykke seg gjennom kunst og kultur er en forutsetning for yringsfrihet og demokrati.

1.3.1 Visjon

Visjonen er å ha et inkluderende og demokratisk kulturliv, der alle innbyggere har lik tilgang til kulturuttrykk som enkeltpersoner, grupper eller samfunn, både når det gjelder fremstilling, produksjon, formidling og utbredelse av kulturaktiviteter³. Dette skal gjennomsyre de overordnede målene for planperioden.

1.3.2 Mål

Målene for kulturplanen:

- Akershus fylkeskommune skal fremme og legge til rette for et bredt spekter av kunst- og kulturvirksomhet av høy kvalitet.
- Kunst og kultur skal være viktige elementer i en helhetlig regional utvikling, og spesielt i by- og tettstedsutviklingen.
- Akershus fylkeskommune skal stimulere til utviklende og bærekraftige samarbeid.
- Relasjon, relevans og resonans skal være sentrale begreper for fylkeskommunens arbeid med publikum.

² Hege Hofstad og Gro Sandkjær Hanssen (2015): Samfunnsutviklerrollen til regionalt folkevalgt nivå.

³ I henhold til artikkel fire i UNESCOs konvensjon om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk.

Disse overordnede målsettingene er forankret i Akershus fylkeskommunes vedtatte hovedmål for perioden 2015-2018. Her heter det at Akershus fylkeskommune skal:

- bidra til økt verdiskaping, bærekraftig utvikling og god folkehelse
- gi barn og ungdom en kompetanse som gjør dem godt kvalifisert for videre studier og arbeidslivet
- bidra til at Akershus er et foregangsfylke innen klima og miljø
- sikre bedre framkommelighet og sikkerhet i trafikken
- bidra til at veksten skjer i byer og tettsteder i tilknytning til kollektivknutepunkter
- bidra til et internasjonalt konkurransedyktig næringsliv
- stimulere til et mangfoldig kultur-, idretts- og friluftsliv med bred deltakelse
- levere gode og effektive tjenester

1.4 Sentrale begreper

Følgende begreper er lagt til grunn for kulturplanen:

1.4.1 Ytringskultur som kulturbegrep

Kulturplan for Akershus 2016-2023 bygger på ytringskultur som kulturbegrep. Ytringskultur ble lagt til grunn for Kulturutredningen 2014, i et forsøk på å introdusere et mer substansielt begrep for å beskrive kunst- og kulturfeltet enn det utvidede kulturbegrep, som ble etablert på midten av 1970-tallet. Ytringskulturbegrepet definerer kultur som kunstnerisk virksomhet, kunstneriske verk, kulturarv og kulturelle praksiser og produkter, og omfatter også den kommunikasjon og sosiale samhandling som knytter seg til denne virksomheten. I sum innebærer ytringskultur å betrakte kultur som et eget praksisfelt i samfunnet, hvor både den profesjonelle kunsten, amatørkulturen, kulturarbeiderne, de frivillige og publikum inngår.

Gjennom bruk av ytringskultur som kulturbegrep ønsker Akershus fylkeskommune å legge vekt på hvordan kunst- og kulturvirksomhet gir arenaer for tilhørighet og sosialt fellesskap, og ikke bare gir oss tilgang til opplevelser, men også en mulighet til å utvikle oss som mennesker og samfunnsdeltakere. Kunst- og kulturvirksomhet åpner døren for deltakelse i det uenighetsfellesskapet som er en forutsetning for et fungerende demokrati.

Kulturplan for Akershus 2016-2023 tar høyde for og vektlegger befolkningsøkningen i regionen, og hvordan denne vil innebære en endret demografi og endrede betingelser for byer og tettsteder. Ny teknologi og endrede adferdsmønstre bidrar også til å skape behov for en ny åpenhet i kunst- og kulturfeltet. Akershus fylkeskommune etterstreber å møte utfordringene med fokus på å forløse fylkets kreative potensial heller enn å skulle la seg begrense av eksisterende strukturer og sektorskiller.

Selv om ytringskultur framstår som et hensiktsmessig begrep for å beskrive kulturplanens virkeområde, er ikke bruken av det uproblematisk. For det første vil det alltid ta tid før et nytt begrep fester seg og skaper forståelse. Videre vil det å behandle kultur som et praksisfelt som går på tvers av tradisjonelle skiller mellom offentlig, privat og frivillig sektor

utfordre både fylkeskommunens egen organisering av politikkområder og samhandlingen med eksterne samarbeidspartnere innenfor de ulike sektorene.

1.4.2 Relasjon, relevans og resonans

Gjennom bruk av begrepene relasjon, relevans og resonans presiserer kulturplanen Akershus fylkeskommunes visjon om å være levende. De tre begrepene er sentrale og nært beslektede når vi snakker om møtet mellom individ og kunst, publikumsutvikling, så vel som om kunst- og kulturfeltets forhold til samfunnet for øvrig.

- Relasjon handler om forhold, forbindelser og sammenheng.
- Relevans handler om å ha betydning.
- Resonans handler om å skape gjenklang.

Innen publikumsutvikling handler dette om å forstå og engasjere eksisterende og potensielt publikum. Publikumsutvikling dreier seg derfor også i stor grad om organisasjonsutvikling.

I sum utgjør dette viktige premisser for utviklingen av et godt kunst- og kulturtilbud. Det bidrar også til å koble det levende til det å være ledende, hvor kvalitetsbegrepet kommer inn.

1.4.3 Kvalitet

Kvalitet er et sentralt begrep i kulturpolitikken, og mye av den offentlige dialogen på kunst- og kulturfeltet dreier seg om kvalitetsvurderinger. Kvalitetsbegrepet henspiller til *den vesentlige egenskapen ved noe*, men definisjonen av kvalitet kan aldri være absolutt og vil alltid være forbundet med en subjektiv og skjønnsmessig vurdering. Dette innebærer en urolighet knyttet til kvalitetsbegrepet som langt på vei definerer feltet. Samtidig er det en viktig erkjennelse at kvalitet er et såkalt portvokterbegrep, hvor aktører som rår over ressurser og posisjoner på feltet i større grad enn andre tillegges makt til å definere hva som er god kvalitet. For å sette det på spissen: De som er i posisjon til det kan definere kvalitetskriterier tilpasset sine egne agendaer.

Kvalitetsbegrepet kan henspille til kvalitet i kunsten, altså kvaliteten ved et kunstverk, eller kvalitet i møtet med publikum, kvalitet i produksjon, kvalitet i administrasjon, kvalitet i nettverk, arenaer, rammeverk, og så videre.

Det å være ledende innebærer å ha et nyansert kvalitetsbegrep, både performativt og strukturelt. I dette perspektivet er det viktig at Akershus fylkeskommune er tydelig på hvordan kvalitetsbegrepet brukes i ulike sammenhenger hvor kvalitetsvurderinger ligger til grunn for fordeling av ressurser.

1.5 Utfordringsbildet

Akershus fylkeskommune og regionen vil måtte håndtere betydelige endringer i løpet av planperioden. Sterk befolkningsvekst og en forestående kommune- og regionreform vil både utfordre og by på muligheter, ved siden av generelle endringsprosesser i samfunnet som internasjonalisering, globalisering, digitalisering, framveksten av nye organisasjons- og finansieringsmodeller og en endret demografisk sammensetning.

Den største utfordringen Akershus står overfor de kommende årene er stor befolkningsvekst, med økt press på infrastrukturen i og rundt fylket, og regulering for nye byer og tettsteder. Akershus har nesten 600 000 innbyggere ved inngangen til planperioden. Prognoser sier at tallet vil ha kommet opp i drøyt 700 000 innen 2030. I Akershus skyldes mye av den framtidige veksten innvandring, og innvandrerandelen vil innen 2040 komme opp mot 40 prosent i noen deler av fylket⁴. De fleste innflytterne til Akershus kommer fra Oslo. I tillegg er Akershus preget av å være et barne- og familiefylke, av det å ha en befolkning med høy utdanning og høy sysselsetting. De store forskjellene mellom det urbane vest og mer rurale øst er en utfordring, både når det gjelder tilgjengelighet, infrastruktur og produksjonsvilkår.

Samtidig er Akershus preget av Oslo som et kulturelt og identitetsmessig omdreiningspunkt. Mange initiativer og tiltak i kunst- og kulturfeltet i Akershus må forholde seg til de store og nasjonale institusjonene og begivenhetene som finner sted i Oslo. Feltet inngår slik i et komplekst samspill med kulturtilbudet i Oslo. Store deler av Akershusbefolkningen er så vant med pendling at de også reiser til Oslo for å dekke sine kulturelle behov. Dette er ikke problematisk i seg selv, men det er en utfordring å stimulere til at kunst- og kulturaktørene i Akershus når fram til og i større grad får utnyttet publikumspotensialet som de 1,2 millioner innbyggerne i Oslo og Akershus representerer.

Det er også en sentral utfordring tydeligere å definere hva kunst- og kulturlivet i Akershus skal være i relasjon til Oslo, alternativt om kunst- og kulturaktørene skal tenke seg selv som en del av Oslo og storregionen. Skal aktørene i Akershus gjøre «mer av det samme», forholde seg mer til det lokale eller satse på skille seg ut regionalt, nasjonalt og internasjonalt – og hva skal det offentliges rolle være i dette? Kulturutredningen 2014 pekte på at det foregår relativt lite systematisk samhandling mellom forvaltningsnivåene på kunst- og kulturfeltet. En forbedring på dette området er avgjørende for å lykkes med utviklingen av en helhetlig kulturpolitikk. Ikke minst gjør dette seg gjeldende når kulturbudsjettene utsettes for press, både i form av kuttete bevilgninger og økte kostnader.

En annen sentral og beslektet utfordring er at det er for lite fokus på dokumentasjon, forskning og utvikling på kunst- og kulturfeltet. Noe av årsaken til dette kan være at det er vanskelig å måle effekten av kunst og kultur. Samtidig er det en viktig erkjennelse at vi vet for lite om hva hvordan virkemidlene i feltet fungerer. Dette fører til utfordringer med å kommunisere hvorfor det å opprettholde eller øke bevilgningene til kunst- og kulturfeltet er viktig.

De siste tiårenes utvikling av digitale verktøy har gjort datateknologi til et bærende element i samfunnets infrastruktur. Det ligger en forventning i befolkningen om digital tilgang til en rekke tjenester. Dette er en forventning Akershus fylkeskommune jobber med å imøtekomme, men hvor det fortsatt gjenstår en del. Utvikling av digitale verktøy og sosiale medier er en utfordring og en mulighet for kulturlivet. Sosiale medier har skapt en delingskultur og en forventning om medvirkning blant publikum, samtidig som det finnes en viss motstand mot det digitale i deler av kulturlivet. Kunst og kultur fordrer i mange tilfeller det fysiske møtet og den analoge opplevelsen. Dette sammenfaller med

⁴ SSBs estimat for innvandrerandelen i Akershus varierer mellom 24,2 og 34,7 prosent i år 2040. www.ssb.no

oppfattelsen av at vi lever i en postdigital tid, med en økende etterspørsel etter de analoge rommene og de sosiale, meningsbærende møteplassene. Det er derfor en utfordring for fylkeskommunen å utvikle strategier for hvordan den digitale infrastrukturen kan utvikles for å utløse det demokratiske potensialet på kunst- og kulturfeltet, og samtidig anerkjenne at det digitale ikke kan erstatte rommene kunst og kultur skaper.

For kunst- og kulturaktørene i Akershus blir deres evne til å skape relevans, resonans og relasjon lokalt og regionalt helt avgjørende for om Akershus skal kunne bli et levende kulturfylke.

2 Satsingsområder

I dette kapitlet presenteres hovedsatsingsområdene for Akershus fylkeskommune i planperioden. Gjennom satsingsområdene skal fylkeskommunen bidra til å styrke kunst- og kulturlivet, og ambisjonene skal gjennomsyre fylkeskommunens ressursbruk. Dette innebærer at satsingene skal gjennomføres på alle sektorområder, herunder bibliotek, film, musikk, scenekunst og visuell kunst.

2.1 Et inkluderende kulturliv

- Akershus fylkeskommune skal ha fokus på grupper som tradisjonelt faller utenfor det offentlig finansierte kunst- og kulturlivet, og ha kunnskap om hva som utgjør barrierer for deltakelse.

Retten til et kulturelt liv er forankret i FNs menneskerettserklæring⁵, og deltakelse i kunst- og kulturvirksomhet gir tilgang til opplevelser og mulighet til å utvikle oss som mennesker og samfunnsdeltakere. Like fullt vet vi at bruken av det offentlig finansierte kulturtilbudet er svært skjevt fordelt blant befolkningen: Det er personer med høy utdanning og høy inntekt som i størst grad er brukere av kunst og kultur, og en stor andel er kvinner. Denne situasjonen har vært stabil over lang tid, uavhengig av innretningen på kulturpolitiske virkemidler og tiltak. Det finnes altså mange som ikke har et forhold til kunst- og kulturaktivitet som viktige arenaer for opplevelse, deltakelse, læring og identitetsskaping.

Ved inngangen til planperioden utgjorde personer med innvandrerbakgrunn ca. 18 prosent av befolkningen i Akershus, mot landsgjennomsnittet på 15,5 prosent. Forskjellene internt i fylket er relativt store, med kommuner som Skedsmo og Lørenskog oppe i henholdsvis 24 og 25 prosent, og Hurdal kommune helt nede i 8,5 prosent. Tendensen i Akershus som helhet er likevel entydig økende, og i noen områder er innvandrerandelen estimert å nå rundt 40 prosent i 2030. Endringen i befolkningssammensetningen gir seg også utslag på kunst- kulturfeltet. Det er en kulturpolitisk oppgave å sørge for representativitet gjennom et større kunstnerisk og kulturelt mangfold.

Det kulturelle mangfoldet omfatter alle uttrykk og all kompetanse og kulturarv som finnes hos enkeltmennesket og i ulike fellesskap i samfunnet. Kulturelt mangfold handler om å fremme et mangfold av ideer, tanker og holdninger, om estetisk mangfold, og om å fremme deltakelse på tvers av sosial og kulturell bakgrunn. På uttrykkssiden har mangfoldsperspektivet ofte vært forankret i en inkluderingstankegang, hvor det å gi plass til nye stemmer har vært mer sosialt og politisk motivert enn kunstnerisk motivert. Akershus fylkeskommune ønsker å bidra til et større fokus på det kunstneriske innholdet og en forløsning av det kunstneriske potensialet i arbeidet med utviklingen av et større kulturelt mangfold. Dette innebærer å stimulere til en bredere meningsutveksling om og undersøkelse av kvalitet og makt på kunst- og kulturfeltet.

⁵ FNs verdenserklæring for menneskerettigheter: <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>

Større, generelle samfunnsprosesser bidrar også til å utfordre tradisjonelle forståelser knyttet til kvalitet og makt. Vi ser endringer i kulturfeltets produksjonsformer og hvordan kunst og kultur distribueres og konsumeres på stadig nye måter. Digitalisering har bidratt til at det foregår en maktforskyvning i forholdet mellom institusjonene, kunstnerne og publikum. Dette er kanskje mest synlig blant de unge, som tar det digitale for gitt, og som like gjerne har en digital som en tradisjonell, «analog» inngang til kulturvirksomhet, og som raskt utvikler en kulturell kompetanse. Til gjengjeld stiller de større krav til gjenkjennelse og deltagelse.

Samtidig ser vi en gryende legitimitetskrise i deler av feltet: Hvor lenge vil fellesskapet finne seg i å betale for noe som bare en del av befolkningen ønsker å benytte seg av? Særlig gjelder dette for kunstinstitusjonene, som møter økte krav til at de må gjøre seg mer tilgjengelig og mer relevant for flere. I tillegg øker forventningene om institusjonenes egeninntjening i takt med at de offentlige kulturbudsjettene presses. De regionale kunst- og kulturinstitusjonene må i større grad utnytte publikumspotensialet som ligger i de nye målgruppene, både med tanke på å øke sitt publikumstilfang og for å opprettholde legitimitet i en bredde av befolkningen.

2.2 Barn og unge

- Akershus fylkeskommune skal se mer helhetlig på virkemidlene fylkeskommunen har for barn og unge, og stimulere til nyskapende kunst- og kulturprosjekter for disse målgruppene.
- Regionale kunst- og kulturaktører skal drive en nyansert formidling for barn.

Alle barn og unge i Akershus skal ha tilgang til et profesjonelt kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet og ha mulighet til selv å uttrykke seg kreativt. Akershus er et barne- og familiefylke. Den største befolkningsgruppen utgjøres av de mellom 40 og 44 år, og Akershus har ca. 20 000 flere elever i grunnskolen enn Oslo. Samtidig vet vi at Akershus har den høyeste husholdningsinntekten i landet, at fylket har lite barnefattigdom og at befolkningen generelt har god helse. Akershus er også et fylke med høy deltagelse i organisasjoner, hvor nesten 80 prosent av befolkningen er medlem av én organisasjon, 45 prosent er medlem av to og hvor 50 prosent er aktive medlemmer.

Det er fort gjort å omtale «barn og unge» som en relativt ensartet gruppe, men i kulturplanen er det viktig for Akershus fylkeskommune både å skille mellom barn og unge som to ulike målgrupper, og å anerkjenne at barn og unge er minst like forskjellige som voksne når det kommer til interesser, preferanser og behov. Akershus fylkeskommune skal derfor bidra til økt kunnskapsproduksjon og kunnskapsdeling om barn og unge som deltakere i kunst- og kulturlivet.

Barns tilgang til kunst og kultur styres i stor grad gjennom foreldrene, i tillegg til det som finner sted som en del av grunnskoleopplæringen. Dette innebærer at barns kulturliv i første rekke er lokalt, og hovedsakelig er et kommunalt ansvar. Likevel er fylkeskommunen både i direkte og indirekte inngripen med barns tilgang til kunst og kultur. Gjennom Den kulturelle skolesekken, som sørger for at alle elever i Akershus får møte profesjonell kunst og kultur av høy kvalitet som en del av sin skolehverdag, er elevene

fylkeskommunens publikum. I tillegg drives det litteraturformidling for barn i bibliotekbussen, og UKM (Ung kultur møtes) i Akershus er åpent for barn ned til ti år.

Den mer indirekte rollen forvaltes gjennom at fylkeskommunen yter støtte til kunstformidling for barn ved de regionale kunstinstitusjonene, i tillegg til frivillige organisasjoner som driver kulturaktiviteter for barn. I begge tilfeller er det snakk om lavterskeltiltak som det skal være mulig for alle interesserte å delta på. Framtidens institusjonsbygging på kunst- og kulturfeltet vil først og fremst foregå i de regionale byene og langs bybåndet. Det er derfor særlig viktig at fylkeskommunen også stimulerer til et sterkt fritidskulturliv i hele fylket.

Der barns kulturliv langt på vei styres gjennom foreldrene, har de unge større innflytelse over utviklingen av sitt eget kulturliv. Med alderen blir de tryggere på sine egne preferanser, de kan oppsøke kunst- og kulturaktiviteter på egen hånd, og venner blir en viktigere faktor for påvirkning og motivasjon enn familien. Det er viktig at Akershus fylkeskommune legger til rette for arenaer hvor de unge får medvirke til utviklingen av sitt eget kunst- og kulturtilbud. Dette skjer allerede delvis innenfor ordninger som Den kulturelle skolesekken og UKM, men arbeidet bør styrkes, også i samarbeid med kommunene og utdanningssektoren lokalt og regionalt. Akershus fylkeskommune er landets største skoleeier på videregående nivå, med drøyt 21 000 elever og 2 500 lærlinger. I tillegg eier fylkeskommunen Follo og Romerike folkehøgskoler, hvor den sistnevnte er innrettet utelukkende mot teater og musikk.

I sum har Akershus fylkeskommune en bred kontaktflate mot fylkets unge. Det brukes relativt store ressurser på å legge til rette for at unge både kan få oppleve og utøve kunst og kultur, som en del av opplæringen så vel som på fritiden. Det vil imidlertid være mye å hente på en mer koordinert og helhetlig innsats overfor denne målgruppen. I tillegg til å sørge for arenaer for medvirkning er det også vesentlig å bidra til å utvikle de unges språk knyttet til kunst og kultur. Formålsparagrafen i opplæringsloven legger vekt på å gi elever og lærlinger historisk og kulturell innsikt og forankring. Kunst og kultur kan virke manipulerende hvis den konsumeres uten kritisk refleksjon. Å være ukritiske kulturbrukere kan være begrensende, og i verste fall skadelig. Barn og unge befinner seg her i en særlig utsatt posisjon. Hvis vi skal lykkes med å gi disse målgruppene kulturell innsikt må ikke bare opplæringen, men også det offentlig finansierte kulturlivet bidra til at barn og unge får rommene og verktøyene de trenger til å reflektere over hva kunst og kultur gjør med oss som mennesker.

2.3 Talentutvikling

- Akershus fylkeskommune skal bidra til en satsing på talentutvikling på kunst- og kulturfeltet, med regional forankring, nasjonalt nedslagsfelt og prestasjoner på internasjonalt nivå, gjennom å rekruttere via formelle og uformelle miljøer.
- Gjennom regionalt forankrede talentutviklingsmiljøer skal Akershus tiltrekke seg talenter fra hele Norge. Eksisterende talentutviklingsmiljøer i Akershus skal stimuleres til å danne prestasjonsklynger hvor miljøene kan dele erfaringer, utvikle metodiske verktøy og tverrfaglige prosjekter.

Akershus har flere aktører på kunst- og kulturfeltet med et særskilt fokus på talentutvikling. Med den geografiske nærheten til Oslo er veien dessuten kort til sterke fagmiljøer og utdanningsinstitusjoner innen visuell kunst, scenekunst, musikk, litteratur og film, men også andre fagmiljøer hvor fokuset på talentutvikling står sterkt, for eksempel Olympiatoppen. Dette gir et unikt grunnlag for å rekruttere unge mennesker inn i kunst- og kulturlivet som utøvere, samtidig som man har fagmiljøer som sikrer gode utviklingsmuligheter.

Sterke kunsthaglige miljøer er en forutsetning for å skape gode utviklingsmuligheter for talentene. Samtidig er det viktig å anerkjenne at talentutvikling som modell og metode dreier seg om mer enn å skolere tekniske ferdigheter. Talentutvikling handler om å se det hele mennesket, om å ta like store hensyn til personlige egenskaper og forutsetninger som til kunstneriske ferdigheter. Her har kunst- og kulturfeltet mye å lære av idretten, som ofte jobber etter en modell hvor det fysiske, tekniske og taktiske ses i sammenheng. For at dette skal gi mening innenfor kunst- og kulturfeltet må det oversettes, men sammenligningen er likevel fruktbar. Å utvikle talenter innenfor kunst- og kulturfeltet innebærer å støtte opp om det håndverksmessige, gi talentene verktøy for å utvikle sitt uttrykk, men også om å utvikle egenart, stemme og kunstnerisk drivkraft. Sist, men ikke minst, handler det om å utvikle struktur, disiplin og utholdenhet, og evnen til å takle både med- og motgang. Talentene utvikles best i samspill med andre, og innenfor miljøer hvor disse rammebetingelsene er til stede. Dette taler for å legge til rette for prestasjonsklynger som kan innhente og utveksle kompetanse på en internasjonal arena og innenfor andre fagfelt nasjonalt.

Gode talentutviklingsmiljøer må også ha fokus på metoder og verktøy som går utover det rent kunsthaglige. Det må skapes en kultur hvor miljøene deler erfaringer, metoder og verktøy, og hvor veilederne og mentorene tilføres kunnskap som gjør dem egnet til å utøve rollen som talentutviklere. Akershus fylkeskommune skal utnytte erfaringene og kompetansen enkelte regionale aktører har på dette feltet, og skal bidra til en satsing på talentutvikling med regional forankring, nasjonalt nedslagsfelt og av internasjonal standard.

Talentutvikling har tradisjonelt sett ikke hatt noen sentral rolle på det norske kunst- og kulturfeltet, men de siste årene har mulighetsrommet knyttet til dette endret seg. Den kanskje viktigste årsaken til dette er etableringen av Talent Norge AS, en nasjonal aktør som skal gi støtte til unike prosjekter og miljøer som *har til hensikt å tilføre unge kunstneriske talenter spesialisert kompetanse innen ulike kunstformer og uttrykk, og tar sikte på å utvikle, støtte og muliggjøre unge kunstneriske talenters utfoldelsesmuligheter*⁶. Ved inngangen til planperioden har Talent Norge AS gitt støtte til to aktører i Akershus, nærmere bestemt Mediefabrikken og Henie Onstad Kunstsenter. Disse prosjektene vil bli viktige pådrivere for å utvikle samarbeid mellom talentutviklingsmiljøene i fylket.

Tanken Aktivitetssenter i Sandvika i Bærum kommune har etablert et miljø bestående av artister og band som holder et høyt nasjonalt nivå, og hvor flere har platekontrakter med internasjonale selskaper. I tillegg har Regionalt kompetansesenter for dans ved Bærum kulturhus etablert et eget talentutviklingsprogram kalt *Ut i scenekunsten*. Det er naturlig å se på muligheten for samarbeid mellom disse fire regionale aktørene.

⁶ www.talentnorge.no

For å sikre at det skapes gode resultater over tid må det også jobbes målrettet med å skape kontakflater mellom disse aktørene og rekrutteringsarenaer som skoler, kulturskoler, UKM og frivillige aktører. Samtidig er det viktig med en forankring inn mot bransjen for å kunne løse talentene over i et profesjonelt virke. Talentutviklingens hovedfokus er likevel å støtte og realisere talentenes kunstneriske potensial.

2.4 Kulturnæringer

- Akershus fylkeskommune skal bidra med brobyggerkompetanse mellom kulturnæringer og øvrig næringsliv, i tillegg til andre deler av virkemiddelapparatet.
- Kunst- og kulturfeltet skal bidra til å oppfylle mål i Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025. Dette innebærer en satsing på kulturelt entreprenørskap og etablering av klynger.
- Akershus fylkeskommune skal arbeide med å styrke bransjetilknytningen for talenter.

Kulturnæringene utgjør en bransje i vekst, både i norsk og internasjonal kontekst. Samtidig vet vi at kulturnæringene skiller seg fra annet næringsliv på flere måter. Mange kunst- og kulturaktører oppfatter ikke seg selv som entreprenører, bedrifter eller næringsaktører. Og selv de som gjør det vil ofte ha andre motivasjonsfaktorer enn lønnsomhet som drivkraft bak virksomheten. Dette er uttrykk for en holdningsutfordring. Samtidig preges næringen av en finansieringsutfordring, ved at kunst- og kulturfeltet langt på vei er prosjektfinansiert og at det er vanskelig å få finansiert gode forretningsideer. Kulturnæringssatsingen på nasjonalt nivå har følgende mål, og virkemidlene ligger i Innovasjon Norge og Norsk Kulturråd:

- Økt profesjonalisering, innovasjon og kommersialisering
- Koordinert virkemiddelinsats overfor næringen

Mange kunst- og kulturaktører bor og arbeider i Osloregionen, og Akershus fylkeskommune ønsker å bidra til at flere aktører innen kulturnæringene skal kunne leve av virksomheten sin. Kunst- og kulturfeltet skal derfor bidra til å oppfylle mål i *Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025*. Dette innebærer en økt satsing på kulturelt entreprenørskap, samt etablering og utvikling av kulturnæringsklynger. Målet er å bidra til å redusere utfordringene skissert innledningsvis, og bidra til profesjonalisering gjennom økt kompetanse og atferdsendringer knyttet til forretningsmessige forhold som valg av strategi, organisering av arbeidsoppgaver og samarbeid mellom bedrifter og andre aktører.

Akershus fylkeskommune vil imidlertid også måtte bidra til brobyggerkompetanse, slik at dørene til det ordinære virkemiddelapparatet for næringsutvikling i større grad åpnes for kulturnæringene. Her må kultur- og næringssektoren i fylkeskommunen ta et felles ansvar. Den videre utviklingen av etablerertjenesten og hvordan den kan tilrettelegges bedre for kulturentreprenører er et mulig sted å starte.

En satsing på kulturnæringsklynger er et sentralt verktøy i by- og tettstedsutviklingen med tanke på å utvikle gode steder med et mangfoldig næringsliv.

I tillegg skal Akershus fylkeskommunes satse på kulturnæringer gjennom talentutvikling. Selv om talentutvikling i første rekke handler om å realisere talentenes kunstneriske potensial, må det også jobbes for å knytte talentene til bransjen gjennom økt kommersiell og administrativ kompetanse.

3 Strategier og verktøy for implementering

I dette kapittelet presenteres strategier og verktøy for hvordan hovedsatsingsområdene skal implementeres i kunst- og kulturfeltet. Strategiene bygger på fylkeskommunens forståelse av utfordringer og muligheter på kunst- og kulturfeltet i Akershus, sett i lys av forståelsen av fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler på regionalt nivå.

3.1 Publikumsutvikling

Styrket kompetanse og konkrete tiltak innen publikumsutvikling skal være de viktigste verktøyene for å bidra til å skape økt deltakelse og stimulere til et demokratisk og inkluderende kulturliv. Publikumsutvikling har vokst fram som fagfelt i et forsøk på å bryte de etablerte mønstrene for kunst- og kulturdeltakelse. Kunst- og kulturfeltet har behov for kompetanse om *det nye publikummet* og for å utvikle *modeller for økt deltakelse*, og publikumsutvikling er en sammensatt metode for målrettet og langsiktig arbeid innenfor disse dimensjonene. Relasjon, relevans og resonans er sentrale begreper, og det handler om å forstå og engasjere eksisterende og potensielt publikum. Publikumsutvikling kan være økonomisk, kunstnerisk og politisk motivert, og betinger ofte organisasjonsutvikling.

Gjennom å styrke kompetansen innen publikumsutvikling har Akershus fylkeskommune som mål å være en kompetansepartner for kommunene og de regionale kunst- og kulturaktørene i dette arbeidet. Det må stilles krav til at de regionalt finansierte aktørene jobber strategisk med publikumsutvikling, på samme måte som Akershus fylkeskommune må legge dette til grunn for sitt eget arbeid med publikum, for eksempel gjennom Den kulturelle skolesekken. En systematisk innsats på dette feltet vil være avgjørende for å lykkes med å utvikle et demokratisk og inkluderende kulturliv i Akershus.

3.2 Frivillige og amatører

Frivillige aktører skal være strategiske samarbeidspartnere i utviklingen av kunst- og kulturlivet i fylket. Det finnes ingen entydig definisjon av frivillighet, men begrepet omfatter gjerne individuelt frivillig arbeid, frivillige organisasjoner og organisasjoner og nettverk som rekrutterer og formidler frivillige. Tradisjonelt sett har frivillighet vært brukt til å beskrive ubetalt arbeid organisert i frivillige lag og foreninger, men det frivillige feltet er dynamisk. Det siste tiåret har vi kunnet se en tydelig økning i såkalt «punkt-frivillighet» eller «event-frivillighet», hvor den frivillige innsatsen finner sted i avgrensede aksjoner eller i form av bidrag ved enkeltarrangementer. På kunst- og kulturfeltet bidrar dessuten begrepet amatør til forvirring knyttet til frivillighet.

Selv om ingen av definisjonene er uttømmende har Akershus fylkeskommune følgende tilnærming til begrepene:

- En frivillig er en person som gjennom ubetalt innsats bidrar til å realisere aktiviteter og mål de tror på.
- En amatør er person som utøver en aktivitet på fritiden heller enn som yrke, uten å inneha de formelle, faglige kunnskapene.
- En profesjonell er en person som kjennetegnes ved eller lever opp til den faglige standarden som gjelder en bestemt kunstnerisk profesjon.

Det er et vesentlig poeng her at en person kan leve opp til høye faglige standarder innen en profesjon, og likevel velge å bruke tid og kompetanse på ulønnet arbeid, altså som frivillig.

Kompetanse synes å være et nøkkelord for det vi kan kalle «den nye frivilligheten», med dens endringer i deltakelse, organisering og rammevilkår. Det snakkes om en profesjonalisering av frivilligheten, hvor det stilles stadig større krav til faglig kompetanse knyttet til foreningenes virksomhet, enten det er i form av trenere og instruktører, eller med tanke på administrativ eller forretningsmessig kompetanse. Dette øker behovet for lønnsarbeid i foreningene, noe som igjen øker det økonomiske presset på medlemmer og deltakere.

Samtidig er det viktig at det skapes aksept for at det i deler av frivilligheten er viktig med lønnede medarbeidere som legger godt til rette for at frivillig arbeid skal kunne gjennomføres best mulig og mest mulig effektivt. Nettopp dette er en forutsetning for at mange engasjerer seg i frivillig arbeid i dag. De frivillige er langt mer bevisste på hvilke oppgaver de vil påta seg og på hvilke premisser. Mange lag og foreninger opplever at det har blitt vanskeligere å mobilisere medlemmer til langsiktige engasjementer og mer pliktpreget innsats. Samtidig har medlemsopplutning i lokale lag og foreninger blitt supplert med en individualisert frivillig innsats som er fristilt fra medlemskap. Både offentlige instanser og markedsbaserte aktører, som for eksempel musikkfestivalene, gjør videre bruk av frivillig arbeidskraft. Frivillighet er altså ikke lenger en eksklusiv ressurs for de frivillige organisasjonene.

Frivilligheten i Akershus er preget av et mangfold av organisasjoner og aktører som representerer et bredt spekter av interesser, fagfelt, funksjoner og grupper, både lokalt og regionalt. Fylket har også et svært aktivt amatørkulturliv. Akershus fylkeskommunes engasjement overfor det frivillige feltet har i all hovedsak vært knyttet til de regionale paraplyorganisasjonene og andre aktører med et regionalt nedslagsfelt. I tillegg finnes det flere regionalt finansierte kulturarrangementer og tiltak som ikke hadde funnet sted uten en betydelig frivillig innsats, for eksempel festivalene og Oscarsborgoperaen.

For Akershus fylkeskommune blir det viktig å skille mellom frivillig arbeid og organisasjoner som koordinerer frivillig arbeid. De sistnevnte har ofte ansatte og organiserer aktiviteter med profesjonelt tilsnitt, og er derfor bedre definert som ikke-kommersielle velferdstjenester eller non-profit-organisasjoner. For å bidra til økt innsikt i mekanismene knyttet til frivilligheten skal Akershus fylkeskommune bidra til økt kunnskapsproduksjon og kunnskapsdeling, også med tanke på frivillighet som ikke er knyttet til medlemskap.

At flere og flere deltar i kulturfeltet som kompetanser i bevegelse er en utfordring for politikken på feltet. Politikken er sektordelt og både det profesjonelle feltet og frivilligheten har utviklet sine argumentasjoner og logikker basert på institusjonaliserte behov over lang tid. De er også politiske maktfaktorer innenfor et demokratisk system hvor alle er gitt mulighet for å uttrykke seg gjennom etablerte kanaler. I tillegg til den mer generelle profesjonaliseringen av frivillige organisasjoner på kunst- og kulturfeltet har forventningene til den uttrykksmessige kvaliteten økt, og de tradisjonelle skillene mellom profesjonelle og amatører har blitt vanskeligere å skjelve. For å utløse potensialet på kunst- og kulturfeltet må det i større grad stimuleres til nettverk og samarbeid på tvers av

tradisjonelle sektorskiller og roller som profesjonell, amatør og frivillig. En kulturpolitikk for fremtiden vil bare kunne lykkes hvis det offentlige bidrar til å skape gode rammer for kulturell utfoldelse og tar den endrede frivilligheten som utgangspunkt for ny politikk på området.

3.3 Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken er en nasjonal ordning som bidrar til at alle skoleelever får oppleve profesjonell kunst og kultur i skoletiden. Gjennom ordningen skal elevene lettere få tilgang til, gjøres seg kjent med og utvikle forståelse for kunst- og kulturuttrykk av alle slag. I henhold til St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skolesekk for framtida* skal ordningen bidra til å realisere mål i læreplanverket, sikre mangfold, profesjonalitet og kvalitet. Ordningen er finansiert gjennom statlige, fylkeskommunale og kommunale midler.

Den kulturelle skolesekken skal ikke erstatte, men være et supplement til den ordinære undervisningen. I følge stortingsmeldingen skal Den kulturelle skolesekken *femne om alle elevar i grunnskulen og den videregående opplæringa, uavhengig av kva skule dei går på og kva økonomisk, sosial, etnisk og religiøs bakgrunn dei har.*

Ordningen er et samarbeid mellom utdannings- og kultursektoren. Fylkeskommunene er gitt et særskilt ansvar, som omfatter både forvaltnings- og driftsoppgaver, i tillegg til å skulle bidra til utvikling av ordningen regional og lokalt. Akershus fylkeskommune har altså en todelt rolle overfor kommunene, gjennom å utvikle et regionalt kunst- og kulturtilbud til elevene, samt å fordele statlige midler videre til kommunene for deres arbeid med de lokale skolesekkene. Til forvaltningsoppgaven ligger også ansvaret for å kvalitetssikre tilbudet.

En ny nasjonal enhet for Den kulturelle skolesekken er under utvikling. Mandatet er å kvalitetssikre, evaluere og iverksette kompetansehevingstiltak innen alle kunst- og kulturuttrykkene. Akershus fylkeskommunes forventninger er at den nasjonale enheten skal ta ansvar for utviklingen av gode verktøy og fellesløsninger for ordningen, i tillegg til å føre forhandlinger med utøver- og rettighetsorganisasjoner på vegne av ordningen nasjonalt. Samtidig er det viktig å legge vekt på at Den kulturelle skolesekken først og fremst er en regional ordning.

3.3.1 Den kulturelle skolesekken i grunnskolen

Flertallet av kommunene i Akershus inngår i en regional abonnementsordning, som er avtalefestet fram til 2020. Her står fylkeskommunen for produksjon, programmering og distribusjon. Tilbudet skal sikre at elevene får et godt og variert tilbud gjennom hele sitt skoleforløp, og deltakelse i abonnementsordningen er gratis for kommunene. De fleste kulturopplevelsene skjer i skolens egne lokaler.

En tredjedel av de statlige midlene som fylkeskommunen forvalter disponeres av kommunene til utvikling av de lokale skolesekktilbudene, mens resten går til utvikling av det regionale tilbudet. De kommunene som ikke inngår i den regionale abonnementsordningen har status som såkalte direktekommuner. Dette innebærer at de mottar hele sin andel av de statlige midlene ut fra elevtall i kommunen. Kommunene skal ha en politisk vedtatt plan for organisering og gjennomføring av det lokale

skolesekktilbudet. Akershus fylkeskommune skal være en kompetansepartner for kommunene i arbeidet med de lokale skolesekkene.

3.3.2 Den kulturelle skolesekken i videregående opplæring

Alle videregående skoler i Akershus har et tilbud i Den kulturelle skolesekken. Skolene velger selv hvilke tilbud de vil benytte seg av innenfor gitte rammer. Hvert år inviteres skolene til et kulturtorg, hvor det kommende skoleårets program presenteres. Her deltar både elever og lærere, og disse får i etterkant ansvar for å velge ut sin skoles program.

3.3.3 Rammer og utvikling

FNs barnekonvensjon⁷ ivaretar barns rettigheter til fullt ut å oppleve, delta, og ytre seg i kunst- og kulturlivet. Fylkeskommunens kunst- og kulturtilbud til barn og unge gjennom Den kulturelle skolesekken reflekterer denne retten. Utvelgelsen av det fylkeskommunale tilbudet er organisert gjennom fagråd for hvert av de seks kunst- og kulturuttrykkene: Film, kulturarv, litteratur, musikk, scenekunst og visuell kunst. Fagrådene består av kunsthøgskole og pedagogisk kompetanse samt elever, og skal sikre likebehandling og kvalitet. Den kulturelle skolesekken har likevel potensial for videreutvikling av elevmedvirkning spesielt, og brukermedvirkning generelt, for å sikre ordningen fremtidig legitimitet og relevans. I dette ligger det også et behov for å styrke koblingen mellom skolesekktilbudet og implementeringen av dette i undervisningen.

For noen barn og unge er Den kulturelle skolesekken det eneste møtet med kunst og kultur. Det gir ordningen en unik posisjon og mulighet for å utvikle barn og unges kunst- og kulturkompetanse. Forskning viser at selvtillit hos barn og unge øker i møte med kunst og kultur, at trivselen øker og at ferdighetene i basisfagene blir bedre. Den kulturelle skolesekken bidrar til at barn og unge utvikler en kritisk evne i møtet med kunst- og kulturtilbud. Det gir dem verktøy til å drive nytenkning, kritisk refleksjon og analyse.

For å oppfylle målet om å nå alle elever, har Akershus fylkeskommune også utviklet et program som er tilrettelagt for elever med spesielle behov og elever ved spesialskoler. Fylkeskommunen skal videreutvikle dette med fokus på høy kvalitet både i det kunstneriske innholdet og formidlingen.

Akershus fylkeskommune vil legge til rette for at Den kulturelle skolesekken nyttiggjør seg kunnskap og forskning om kvalitet og gode kunstneriske praksiser for barn og unge.

3.3.4 Samarbeid mellom kultur- og utdanningssektoren

Ludvigsenutvalget⁸ konkluderte i 2015 med at det bør satses på kompetanse i å utforske og skape i fremtidens skole. Dette er et svar på utfordringene som følger av et samfunn preget av kompleksitet og raske endringer, både lokalt og globalt: Utfordringer knyttet til urbanisering, teknologi, kommunikasjon, demografi, mangfold, forbruksendringer og miljø. Den kulturelle skolesekken må ta inn over seg til disse samfunnsendringene, og det er avgjørende å styrke samarbeidsstrukturene mellom kultur- og utdanningssektoren for å videreutvikle ordningen og forankre den bedre i skolen.

⁷ FNs barnekonvensjon: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>

⁸ NOU 2015:8 Fremtidens skole:

<https://nettsteder.regjeringen.no/fremtidensskole/files/2015/06/NOU201520150008000DDDPDFS.pdf>

Akershus fylkeskommune skal samarbeide med utdanningssektoren lokalt om utforming av adekvate lokaler for visning av tilbudet i Den kulturelle skolesekken. Dette skal settes på dagsorden i relevante samarbeidsfora og nettverk.

3.4 Nettverk og samarbeid

Kunst- og kulturfeltet står overfor en rekke komplekse utfordringer i kommende år. Noen utfordringer vil kreve involvering langt ut over kunst- og kulturfeltet. Som regional utviklingsaktør er det naturlig at fylkeskommunen tar en særlig aktiv rolle i det å legge til rette for nettverk og samarbeid regionalt. Nettverkene bør ha tematisk fokus og invitere til deltakelse på tvers av tradisjonelle skiller mellom fagfelt, funksjoner og sektorer. For å lykkes med reelle samarbeid er det videre avgjørende at partene finner samarbeidet hensiktsmessig, at det jobbes med en tydelig rolle- og ansvarsfordeling og at samarbeidet gjøres forpliktende.

Ved inngangen til planperioden er det lite systematisk samhandling mellom kommunene og fylkeskommunen på kunst- og kulturfeltet. Den eksisterende samhandlingen finner sted i kraft av fagspesifikke og operative nettverk, for eksempel innen Den kulturelle skolesekken. I tillegg har biblioteksektoren samarbeid som sikrer felles tjenester for alle innbyggerne. Med tanke på mer generell kulturutvikling og planlegging er det imidlertid relativt liten kontakt. Det er en uttalt strategi for fylkeskommunen å styrke dette arbeidet, og det er også en villet utvikling fra kommunenes side. Akershus fylkeskommune skal derfor legge til rette for mer systematisk samhandling med kommunene og statlige myndigheter på kunst- og kulturfeltet.

Det er også potensiale for bedre samhandling innenfor rammene av fylkeskommunens egen oppgaveløsning. Kunst og kultur er viktige elementer i en helhetlig regional utvikling, og spesielt i by- og tettstedsutviklingen. I dette perspektivet vil det være avgjørende å styrke samarbeidet mellom kultursektoren og sektorer som utdanning, plan, næring og samferdsel.

3.5 Forskning, utvikling og innovasjon

Etterspørselen etter kunnskap om kulturpolitikken virkemåter øker i takt med endrede betingelser for kulturlivet og et samfunn som gjennomgår komplekse endringsprosesser. Samtidig foregår det relativt lite forsknings- og utviklingsarbeid på kunst- og kulturfeltet. Dette skyldes til en viss grad at sektoren har slått seg kollektivt til ro med at effekten av kunst og kultur er vanskelig å måle. Ideen om at kunsten skal være fri og uavhengig av politikk, markedskrefter og samfunnet for øvrig bidrar kanskje også til en viss motstand.

Akershus fylkeskommune skal derfor styrke sitt arbeid med forskning og utvikling innenfor satsingsområdene, med mål om å videreutvikle regionen som ledende og levende. Det er viktig å innhente mer kunnskap om hvordan fylkeskommunens virkemidler på kunst- og kulturfeltet fungerer, og gjennom dette utvikle en stadig mer kunnskapsbasert kulturpolitikk.

Forsknings- og utviklingsarbeidet må knyttes til grunnlaget for fylkeskommunens egen politikkutforming og forvaltning, og til den faktiske kunst- og kulturvirksomheten i fylket.

En styrket satsing på forskning og utvikling må også omfatte og stimulere til økt innovasjon. *Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025* legger vekt på bærekraft, økt verdiskapning og økt internasjonal konkurransekraft i regionen. Her blir det viktig at også kunst- og kulturfeltet bidrar til å oppfylle planens mål om å utnytte regionens vekst og utløse innovasjonspotensialet som ligger i forsterket samspill mellom bedrifter, forsknings- og kunnskapsmiljøer, talenter, kapital og offentlig sektor.

3.6 Arenaer for produksjon og formidling

Akershus fylkeskommune skal bidra til utviklingen av gode arenaer som er tilrettelagt for kunst- og kulturproduksjon og formidling. Dette gjelder både med tanke på fylkeskommunale bygg og i dialog med kommunene, kulturhusene, museumsfeltet og andre relevante aktører. Det er særlig viktig å sørge for gode kunst- og kulturarenaer på de videregående skolene, samt å åpne for merbruk. Med merbruk menes her dialog og samarbeid om en bedre utnyttelse av eksisterende lokaler. Dette skal fylkeskommunen også legge vekt på i den videre utviklingen av biblioteksektoren og museumsfeltet i Akershus.

Det finnes et mangfold av kulturarenaer rundt om i hele Akershus, alt fra skolenes musikkrom og gymsaler, til forsamlingshus, bibliotek, museumsbygg, moderne kulturhus og profesjonelle kunstinstusjoner. Variasjonene i standard og bruk er stor, og det finnes ingen fullgod oversikt.

Det er bygget 70 000 kvadratmeter kulturhus i Akershus siden år 2000, til en samlet pris på rundt 1,5 milliarder kroner. Kulturhusene er lokalt begrunnet og kommunalt drevet, og kan vise til svært høy aktivitet. Med ca. 320 000 solgte billetter årlig utgjør kulturhusene en svært viktig del av det totale kulturtilbudet i Akershus. I tillegg holdes det årlig ca. 4000 øvelser av ulike slag, i all hovedsak i regi av frivillige aktører. Selv om ikke fylkeskommunen har direkte ansvar overfor kulturhusene er de en sentral dialogpartner i den videre utviklingen av kunst- og kulturfeltet i Akershus.

Det er stort press på utbyggingen av videregående skoler. I *Skolestruktur frem mot 2030* gjøres det rede for utbyggingen av ca. 4500 nye elevplasser og en framtidig skolestruktur ved alle de videregående skolene i Akershus. I dette har også skolen som samfunnsutvikler og kulturarena en sentral plass. I samarbeid mellom utdannings- og kultursektoren bør det utredes hvilke muligheter som finnes for merbruk av de videregående skolene.

I forvaltningen av statlige spillemidler til kulturbygg skal Akershus fylkeskommune i større grad prioritere tilskudd til oppgradering av eksisterende kulturarenaer, for eksempel kulturhus og flerbrukslokaler, samt ulike spesiallokaler for kunst og kultur. Konkrete tiltak som bør vektlegges er bedre lyd, lys, blanding og akustikk til øving, produksjon og fremføring, samt bedre visnings- og produksjonsarealer for visuell kunst. Lokaler for øving og produksjon skal likestilles med saler for visning og formidling. Hvorvidt midlene benyttes til nybygg, kjøp, ombygging eller modernisering av kulturbygg skal vurderes ut fra en behovskartlegging lokalt.

Akershus musikkråd har bidratt til kartlegging av kulturarenaer og akustikkmålinger gjennom mange år, og var en sentral aktør da ny norsk standard for akustikk i musikklokaler ble lansert i 2014. *NS 8178 Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse* er en foregangsstandard for kulturlivet og har vakt mye positiv oppmerksomhet. *Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse* skal legges til grunn for utbedring av lokaler, og bør være retningsgivende i byggingen av nye videregående skoler. I en presset ressursituasjon er det av avgjørende betydning at det trekkes veksler på eksisterende kunnskap og vedtatte standarder for hvordan kulturarenaer bør bygges og oppgraderes.

3.7 Internasjonalt kulturarbeid

Akershus fylkeskommune skal i økt grad benytte seg av muligheter internasjonalt gjennom kunnskapsinnhenting, nettverk og finansiering. Fylkeskommunen skal støtte opp om regionale kunst- og kulturaktører som ønsker å delta i internasjonale prosjekter.

I utviklingen av en kunnskapsbasert kulturpolitikk skal Akershus fylkeskommune drive kunnskapsutveksling med internasjonale miljøer. Dette omfatter økt kunnskap om hvordan regioner vi kan sammenligne oss med har tilrettelagt for vekst og samfunnsutvikling innenfor fylkeskommunens ansvarsområder. Akershus fylkeskommune skal også delta i nettverk og særlig knytte til seg ressurser innen publikumsutvikling, talentutvikling og barn og unge.

Akershus fylkeskommune skal styrke sin kompetanse på EUs kulturpolitikk og mulighetene innenfor kulturprogrammet Kreativt Europa, og bidra til å spre kunnskap gjennom nye og eksisterende nettverk. Akershus fylkeskommune skal være en døråpner for kommuner, utøvere og andre kunst- og kulturaktører som ønsker utvikling og merverdi gjennom europeisk samarbeid. Akershus fylkeskommunes internasjonale arbeid skal dermed bidra til å forsterke arbeidet med å realisere fylkeskommunens målsettinger og oppgaveløsning.

I tråd med satsing på nettverk og samarbeid skal Akershus fylkeskommune arbeide for å dele kunnskap og informasjon. Deltagelse i EU-finansierte prosjekter skal også ha fokus på muligheter knyttet til næringsutvikling og entreprenørskap innen kultur.

3.8 Digitalisering

Akershus fylkeskommune skal utvikle en digital infrastruktur for tjenesteyting på kunst- og kulturfeltet. Fylkeskommunen har som målsetting at det digitale skal være en hovedplattform for dialog med brukerne. Dette gjelder både med tanke på informasjonstilgang, søknads- og rapporteringsprosesser og andre tjenester fylkeskommunen utfører i feltet.

Det digitale potensialet på kunst- og kulturfeltet skal realiseres som verktøy for det meråpne kulturlivet. Det må etableres en dialog med de regionale kunst- og kulturaktørene om bruk av digitale virkemidler i produksjon og formidling. Målet må være å utvikle digitale verktøy som lar det fysiske og digitale rommet spille sammen, og at digitale verktøy brukes på en måte som øker forståelsen for kulturelle uttrykksformer og kritiske

refleksjon. Fylkeskommunen skal være en fasilitator for denne dialogen og så langt som mulig legge til rette for å prøve ut digitale verktøy.

4 Kunst- og kulturfylket Akershus

I dette kapittelet beskrives de ulike sektorene og kunst- og kulturuttrykkene som Akershus fylkeskommune har en rolle overfor. Her kommer de mer sektorspesifikke utfordringene til uttrykk, samt hvilke strategier Akershus fylkeskommune har for å imøtekomme dem.

4.1 Biblioteksektoren

- Akershus fylkeskommune skal gi retning til bibliotekutviklingen og stimulere til samarbeid og nettverk mellom bibliotekene og andre relevante aktører innenfor kulturområdet.
- Fylkesbiblioteket skal samordne og utvikle bibliotek tjenester på tvers av kommunegrensene for å sikre best mulig ressursutnyttelse.
- Biblioteksektoren i Akershus skal jobbe målrettet med hovedsatsingsområdene og strategiene for implementering.
- Fylkesbiblioteket skal spesifikt jobbe med utvikling, formidling og tilrettelegging av digitalt innhold i bibliotekene.
- Bibliotekbussen i Akershus skal være en nyskapende formidlingsarena med særskilt fokus på barn og ungdom.

4.1.1 Fylkesbiblioteket i Akershus

Fylkesbiblioteket i Akershus er en regional utviklingsaktør for folkebibliotek og skolebibliotek i videregående skole. Lov om folkebibliotek⁹ fastslår at alle fylkeskommuner er pålagt å ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling, herunder gi råd til lokale myndigheter, yte bibliotekfaglig veiledning og assistanse, og arrangere møter og kurs om bibliotekspørsmål. Fylkeskommunen kan opprette avtaler om felles bibliotekdrift og lånesamarbeid med en eller flere kommuner.

Gjennom fylkesbibliotekets virksomhet, nærmere bestemt gjennom bibliotekutvikling og biblioteksamarbeid, skal innbyggerne i Akershus sikres relevante og attraktive bibliotek tjenester på tvers av kommunegrensene.

Fylkesbiblioteket skal bidra med utviklingsprosjekter, kompetanseheving og samordning av tjenester i samarbeid med disse gruppene. Tjenestetilbudet skal utvikles i tråd med publikums forventninger og behov. I arbeidet med å gjøre digitalt innhold tilgjengelig for bibliotekene har fylkesbiblioteket et særskilt ansvar som det regionale og samordnende leddet.

Fylkesbiblioteket skal legge til rette for økt kompetanse på alle relevante fagområder, gjennom kurs, koordinering av fagnettverk og prosjektsamarbeid. Delingskultur skal vektlegges, og tiltakene skal være relevante, aktuelle og tilpasses bibliotekenes økonomiske forutsetninger for deltakelse. I tillegg skal fylkesbiblioteket samarbeide med andre fylker for å styrke tilbudet og oppnå bedre ressursutnyttelse.

⁹ Lov om folkebibliotek (folkebibliotekloven) (§ 6): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>

Fylkesbiblioteket skal spille en sentral rolle i den videre utviklingen av bibliotekene som lokale litteraturhus, med samordning, kompetanseheving og utvikling av nye tjenester, og ved å stimulere til samarbeid med ulike aktører innen kulturområdet. Litteraturfestivalen er et av virkemidlene for å gjøre bibliotekene til attraktive lokale litteraturhus. Her ligger det et potensial i å utnytte fylkeskommunens øvrige ressurser innenfor kunst- og kulturproduksjon bedre.

4.1.2 Bibliotekbussen i Akershus

I Nasjonalbibliotekets notat¹⁰ til Kulturdepartementet om utviklingen av folkebiblioteksektoren fastslås det at bibliotekstrukturen bør sees i sammenheng med det samlede tjenestetilbudet av digital og fysisk tilgjengelighet. Det påpekes videre at fysisk tilgjengelige bibliotek er særlig viktig for barn og unge. Som et av flere tiltak foreslås det å gjenopprette støtten til mobile bibliotek tjenester.

Akershus fylkeskommune har hatt mobil bibliotekvirksomhet i drift siden 1964. Bibliotekbussen er en del av lånesamarbeidet i fylket og et supplement til kommunenes bibliotektilbud. Bibliotekbussen driver litteraturformidling til alle aldersgrupper og fungerer som en møteplass i små lokalsamfunn. Tjenesten er tilgjengelig for grunnskoler der skolebibliotektilbudet er begrenset. Bussens ruteplaner utvikles i samarbeid med kommunene.

Fylkesbiblioteket skal utvikle den mobile enheten som en nyskapende *formidlingsarena* og aktivt søke samarbeid med andre aktører innenfor kunst- og kulturområdet. Bruken av den mobile tjenesten må sees i en større sammenheng, og utlån av medier skal ikke lenger være det eneste kriteriet for om tjenesten er vellykket.

4.1.3 Folkebibliotekene

Folkebibliotekene er kommunale ansvar nedfelt i folkebibliotekloven. Folkebibliotekenes oppdrag¹¹ er å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Regional plan for by- og tettstedsutvikling i Akershus fastslår at byer og tettsteder i regionen skal utvikles med kvalitet og innhold. Satsing på gode bibliotekrom er viktig i arbeidet med å skape attraktive møteplasser for innbyggerne. Bibliotekene er vesentlige bidragsyttere i et folkehelseperspektiv.

I Kulturutredningen 2014¹² beskrev Enger-utvalget folkebibliotekene som en del av den kulturelle grunnmuren i Norge. Samtidig ble det konstatert at bibliotekene har blitt systematisk underfinansiert og nedprioritert i perioden fra 2005 gjennom Kulturløft I og II. I Akershus er det store variasjoner i de lokale rammebetingelsene for bibliotektilbudet. Dette er en utfordring både på kort og lang sikt.

¹⁰ <http://www.nb.no/Hva-skjer/Aktuelt/Nyheter/Utvikling-av-folkebiblioteksektoren>

¹¹ Lov om folkebibliotek (folkebibliotekloven) (§ 1): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>

¹² NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Folkebibliotekene har med endringene i folkebibliotekloven fra 2014 fått forsterket sitt samfunnsoppdrag. Lovendringen gjenspeiler en utvikling av bibliotekene som har pågått over tid, hvor det tradisjonelle biblioteket har beveget seg fra å være samlingsorientert til å ha større fokus på læring, opplevelse og brukermedvirkning. De største utfordringene for biblioteksektoren framover vil være tilpasning av bibliotekrommet, tilgang til litteratur både fysisk og digitalt, tilgang til andre medier, forventninger om et økt tjenestetilbud og de bibliotekansattes kompetanse og evne til å fylle nye roller.

En kommunereform med færre, men større kommuner, vil påvirke bibliotekstrukturen i fylket. Fylkeskommunen vil følge med på denne utviklingen og underbygge betydningen av at tilbudet til innbyggerne sikres gjennom attraktive og likeverdige bibliotektilbud.

4.1.4 En inkluderende, demokratisk og uavhengig møteplass

Bibliotekloven legger vekt på folkebibliotekenes rolle som uavhengige møteplasser og arenaer for offentlig samtale og debatt. Gjennom denne rollen er folkebibliotekene viktige støttespillere for videreutviklingen av demokratiet. Bibliotekene blir brukt av mange, fra alle samfunnslag, og i ulike livsfaser. Forskning viser at møteplassfunksjonen i biblioteket har en annen sosial profil enn bibliotekbruk generelt¹³. Her er det potensiale for å utvikle fellesskap på tvers av sosiale, økonomiske og etniske skillelinjer.

Folkebibliotekene fungerer som en viktig arena for integrering av minoriteter i det norske samfunnet. I vårt flerkulturelle og komplekse samfunn er det behov for arenaer der folk kan møtes og eksponeres for ulike verdier, kulturer og interesser. Bibliotekene nyter høy tillit hos innvandrerbefolkningen og befolkningen generelt¹⁴.

4.1.5 Skolebibliotekene i videregående skole

Opplæringsloven¹⁵ fastslår at elevene skal ha tilgang til skolebibliotek. Skolebibliotekene i videregående skole skal fungere som en integrert del av skolens pedagogiske læringsmiljø og som arenaer for kunnskap, kultur og læring. Basisoppgaver for alle skolebibliotek er å stimulere til økt leselyst gjennom formidling og utlån av litteratur, samt å bidra til å utvikle informasjonskompetanse hos elevene. Opplæringsloven spesifiserer ikke krav til bemanning, åpningstider eller utforming knyttet til kompetansemål i læreplanen. At skolebibliotekene ikke har en sterkere forankring i lovverket er en utfordring. Som resultat har bibliotekene i den videregående skolen svært ulike forutsetninger.

Et godt skolebibliotek er en del av skolens pedagogiske planverk og har et tydelig oppdrag i skolen. For å imøtekomme kravet om gode skolebibliotektilbud bør biblioteket være bemannet med kvalifisert personale og ha økonomiske rammer som sikrer elevene tilgang til en god samling i egnede lokaler.

Det er en utfordring at de videregående skolene mangler en overordnet utviklingsplan for bibliotektilbudet. Dette må kultursektoren og utdanningssektoren i Akershus fylkeskommune ta stilling til i løpet av planperioden.

¹³ PLACE: Public Libraries – Arenas for Citizenship: An Investigation of the Public Library as a Meeting Place in a Digital and Multicultural Context.

¹⁴ PLACE: Public Libraries – Arenas for Citizenship: An Investigation of the Public Library as a Meeting Place in a Digital and Multicultural Context.

¹⁵ Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova), kapittel 9, § 9-2.

4.1.6 Biblioteksamarbeid i Akershus

St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek – Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*, kjent som bibliotekmeldingen, beskriver et behov for utvikling i biblioteksektoren. Målet er å sikre innbyggerne bedre bibliotektenester gjennom robuste og omstillingsdyktige bibliotek. Det er ulike behov i de store og de små bibliotekene, og i kommunene generelt.

Utvikling i bibliotekene kan oppnås ved å stimulere til samarbeid og samdrift av bibliotektenester på lokalt og regionalt plan, opparbeidelse av ny kompetanse i bibliotekene og videreutvikling av digitale fellestjenester.

Ved å samarbeide på tvers kan man utnytte de samlede personal- og samlingsressursene og samtidig oppnå en større synlighet som kultur- og kunnskapsarena. Det er allerede etablert et godt samarbeidsmiljø i biblioteksektoren i Akershus. Det finnes blant annet en avtale om felles låneregler, en transportordning for frakt av medier mellom bibliotekene, og en felles e-boksamling til innbyggerne i fylket. Det er imidlertid et mål at samarbeidet i større grad blir gjort forpliktende. Dette kan blant annet oppnås ved å utarbeide en regional plan for biblioteksektoren i Akershus.

4.1.7 Litteraturfestivalen i Akershus

Litteraturfestivalen i Akershus arrangeres hver høst og er et samarbeid mellom fylkesbiblioteket og folkebibliotekene. Festivalen skal synliggjøre folkebibliotekene som attraktive kultur- og kunnskapsarenaer i fylket. Fylkesbiblioteket er koordinator og produsent for flere av arrangementene under festivalen.

Fylkesbibliotekets arbeid med Litteraturfestivalen skal vektlegge kvalitet, synlighet og lokal forankring i kommunene. Det er viktig at festivalen skaper sammenhenger og at den oppleves som relevant for innbyggerne. Litteraturfestivalen skal synliggjøre at Akershus er et levende litteraturfylke, og at man gjennom festivalen kan oppleve et mangfold av litterære uttrykk. Arbeidet fordrer en aktiv dialog mellom fylkesbiblioteket og folkebibliotekene om den videre utviklingen av festivalen.

En av de største utfordringene for festivalen er å sikre en økonomisk bærekraftig modell. «Stordriftsfordeler» gjør tilbudet attraktivt gjennom kvalitet på innholdet sett opp mot ressursbruken for det enkelte bibliotek. Festivalen har fått tilskudd fra Nasjonalbiblioteket, Norsk Kulturråd og Fritt Ord. Uforutsigbarheten knyttet til eksterne prosjekttilskudd gjør det imidlertid vanskelig å planlegge i et langsiktig perspektiv.

4.1.8 Litteratur, opplevelser, kunnskap og læring

Det moderne folkebiblioteket er en møteplass og en kulturinstitusjon med arrangementer for publikum. Den nasjonale bibliotekstrategien¹⁶ fastslår hva som er statens oppgaver og ansvar for utvikling av folkebibliotekene, men strategien må også forankres regionalt og lokalt.

¹⁶ Nasjonal bibliotekstrategi:

https://www.regjeringen.no/contentassets/e1dd0466444d4d5d9d02e8d6897d38fb/nasjonal_bibliotekstrategi_2015-2018.pdf

Bibliotekene skal fungere som lokale litteraturhus og tilby innbyggerne tilgang til litteratur, opplevelser, kunnskap og læring. Dette er en krevende omstilling. Bibliotekene må utvikle sin arrangørkompetanse, tilrettelegge bibliotekrommet og samtidig bruke flere midler på arrangementer for en sammensatt brukergruppe.

International Federation of Library Associations and Institutions, (IFLA) utarbeidet i 2012 en trendrapport¹⁷ som søker å beskrive hvor bibliotekene passer inn i informasjonssamfunnet. Denne rapporten peker på at ny teknologi både vil utvide, men også begrense, hvem som har tilgang til informasjon i dagens digitale verden. Viktige informasjonskompetanser, som grunnleggende leseferdigheter og evne til å bruke digitale verktøy, blir vesentlig for å ta del i samfunnsutviklingen.

Folkebibliotekene og skolebibliotekene vil spille en viktig rolle i å utjevne forskjeller gjennom å gi innbyggerne tilgang til aktuelle og relevante digitale ressurser. For å øke IKT-kompetansen i befolkningen er folkebibliotekene utpekt som samarbeidspartnere i Nasjonalt program for digital deltakelse¹⁸. Digitale media er en del av materialet som skal stilles til disposisjon ved bibliotekene, og som må formidles på lik linje med de fysiske mediene. Bibliotekenes tradisjonelle veiledningsrolle vil i større grad enn tidligere være knyttet opp til nettnavigering og digital kildekritikk.

4.2 Kulturarv

- Akershus fylkeskommune og museene i Akershus skal bevare, forvalte, formidle, forske på den materielle og immaterielle kulturarven i fylket, og bruke denne som ressurs i samfunnsutviklingen.
- Kulturarvaktørene i Akershus skal jobbe målrettet med hovedsatsingsområdene og strategiene for implementering.
- Det skal stimuleres til mer samarbeid mellom museene i Akershus og andre deler av kunst- og kulturfeltet.
- Museene i Akershus skal i større grad brukes som arenaer for formidling.

De mange profesjonelle og frivillige aktørene på kulturarvfeltet i Akershus er viktige aktører i fylkets kulturliv. Historielagene lager utstillinger, arrangerer foredragskvelder og skriver årbøker og tidsskrifter. Husflidslag har kurs og utstillinger. Forfattere og journalister skriver artikler og bøker om historiske emner, og historiske begivenheter inspirerer til oppsetninger av historiske spel. Museene benyttes som møteplasser og rammeverk rundt mange av disse kulturarrangementene, og mange av de lokale museumsavdelingene er svært aktive.

Akershus fylkeskommune har også selv en svært sentral rolle på dette feltet, først og fremst som regional kulturminnemyndighet og med ansvar for en fylkeskommunal museumspolitik. Fylkeskommunens rolle som regional kulturminnemyndighet er regulert av lov og er forankret i egne planverk, nærmere bestemt *Regional plan for kulturminner og*

¹⁷ <http://trends.ifla.org/>

¹⁸ <http://digidel.no/om-digidel/>

kulturmiljøer i Akershus 2007-2018 og Handlingsplan for kulturminner i Akershus 2013-2018, hvorav sistnevnte angir ni prioriterte temaområder med tiltak. Denne rollen forfølges derfor ikke videre her.

I tillegg driver Akershus fylkeskommune produksjon og formidling av kulturarv gjennom Den kulturelle skolesekken. Fylkeskommunen er også engasjert i prosjekter ved Eidsvoll Verk og Oscarsborg, som ble pekt ut som kulturelle fyrtårn i arbeidet med *Kunstpolitisk plan for Akershus*. Gjennom arbeidet med Pilegrimsleden og Nordre Øyeren bidrar fylkeskommunen til kulturopplevelser tilknyttet arenaer som kulturminnevernet har ansvar for.

4.2.1 Museumspolitikken

Den fylkeskommunale museumspolitikken er utformet i handlingsrommet mellom nasjonale føringer og museenes autonomi. Fylkeskommunens museumspolitikk skal ivareta museenes selvstendighet, men peker på utviklingsområder og framsetter forventninger, og så er det opp til Museene i Akershus (MiA) selv å gjennomføre politikken.

Et viktig punkt i museumspolitikken er behovet for at museene i større grad søker samarbeid med andre deler av kunst- og kulturlivet. Dette gjelder både med tanke på fornying av uttrykks- og formidlingsformer, og utvikling av nye arenaer for formidling. En annen hovedutfordring for museumsvesenet i Akershus er å gjøre seg relevant for nye grupper i befolkningen, gjennom å tematisere de lange historiske linjene i Akershus' særlige rolle som et fylke i befolkningsmessig og fysisk endring. I museumspolitikken uttrykkes dette gjennom temaene «Migrasjon og kulturmøter» og «Vekstkraft, urbanisering og omstilling». Videre pekes det på at MiA bør fungere som et kompetansesenter for akershussamfunnet innenfor bygningsvern, bygningsrådgivning og formidling av eldre og nyere tids kulturminner.

Museene må samtidig opprettholde sin rolle som formidler av kulturarven gjennom formidlings- og forvaltningsoppgaver. Disse perspektivene fanges godt opp i MiAs egen strategiplan.

Telemarksforsknings evaluering av museumsreformen i Akershus fra 2015 peker på at det bør skilles klarere mellom de delene av MiAs virksomhet som har forutsetninger for å drives som moderne, profesjonelle museumsavdelinger og de som har større potensial som lokale møteplasser og kulturarenaer. Museene som generator for kulturliv har mye å vise til, men har samtidig et uutnyttet potensial som arena for kulturaktiviteter. Museene bør i større grad brukes som arenaer for kunstformidling, konserter, historiske spel og annen kulturaktivitet.

4.2.2 Lokalhistorie i Akershus

Biblioteksektoren er en viktig bidragsyter for å ivareta og formidle den lokalhistoriske litteraturen i Akershus. Folkebibliotekene kjøper inn relevant litteratur og mottar lokalhistoriske boksamlinger som donasjoner. I mange tilfeller har bibliotekene dedikerte områder eller egne rom for den lokalhistoriske samlingen. Bibliotekene samarbeider aktivt med lokale historielag og slektshistoriske foreninger, og det arrangeres mange kurs og foredrag i deres regi. Gjennom slikt samarbeid holdes lokalhistorien aktuell og levende blant innbyggerne.

Fylkesbiblioteket har en egen lokalhistorisk samling med all relevant litteratur for fylket. Denne samlingen brukes som supplement for folkebibliotekene, og lånes av publikum fra andre deler av landet når disse ønsker informasjon om fylkets historie. Fylkesbiblioteket har tatt et koordineringsansvar for å digitalisere lokalhistorien fra Akershus. I samarbeid med bibliotekene og Nasjonalbiblioteket er store deler av den lokalhistoriske litteraturen nå tilgjengelig gjennom den nasjonale tjenesten Bokhylla.no.

4.2.3 Den kulturelle skolesekken

Kulturarv er et av kulturuttrykkene i Den kulturelle skolesekken. Akershus fylkeskommune engasjerer profesjonelle utøvere, som fortellere, historikere og arkeologer, for å skape gode opplevelser for barn og unge basert på kulturarv. Kulturarvtilbudet innebefatter historiske programmer, museumsbesøk og formidling av immateriell kulturarv. Både Eidsvoll 1814 og Museene i Akershus er samarbeidspartnere.

Kulturarv er en viktig del av Den kulturelle skolesekken og har en særlig viktig rolle knyttet til at tilbudene er forankret i lokale og regionale kulturminner og elevenes egen kulturhistorie. Dette styrker kulturopplevelsen og bidrar til identitetsdannelsen hos den enkelte elev. Det er en intensjon at kulturarvtilbudet i Den kulturelle skolesekken formidler historisk materiale slik at det engasjerer elevene og oppleves som relevant.

4.3 Film

- Regionale filmaktører skal bygge opp under produksjonsselskaper som utvikler prosjekter av høy nasjonal og internasjonal standard, og filmskapere med unike, nyskapende stemmer.
- Filmaktørene i Akershus skal jobbe målrettet med hovedsatsingsområdene og strategiene for implementering.
- Mediefabrikken skal være ledende innenfor talentutvikling, med regional forankring og nasjonale og internasjonale ambisjoner.
- Akershus fylkeskommune skal være pådriver for et samarbeid med Oslo kommune på filmområdet.
- Som utviklingsaktører på filmfeltet må Viken filmsenter AS og Mediefabrikken bidra til å styrke kompetansen om transmedia og ny teknologi, både hos bransje og talenter.
- Viken filmsenter AS og Mediefabrikken må ta et særlig ansvar for løfte frem mangfoldet i regionen, både gjennom å styrke de flerkulturelle stemmene og kvinneandelen innenfor sentrale fagfunksjoner.

Akershus fylkeskommune har to hovedsatsinger på filmområdet, Viken filmsenter AS og Mediefabrikken. Begge aktørene inngår i den nasjonale filmpolitikken og den regionale filmsatsingen. I Meld. St. 30 (2014-2015) *En framtidrettet filmpolitikk* (s. 66) beskrives de regionale filmsentrene slik:

De regionale filmsentrene er primært filmkulturelt forankret og har som formål å utvikle en regional filmkultur gjennom å bygge opp talenter, øke filmkompetansen blant barn og unge og bidra til å utvikle og profesjonalisere filmbransjen i regionen. Disse virksomhetene har dermed en klar kulturpolitisk begrunnet rolle og funksjon.

Det legges videre vekt på at regionene skal styrkes, og at de regionale filmsentrene skal få et større ansvar for arbeidet med unge filmskapere og talentutvikling.

Mediefabrikken blir i meldingen trukket frem som en av to ledende virksomheter til inspirasjon for andre regioner i arbeidet med talentutvikling.

Viken filmsenter AS og Mediefabrikken samarbeider tett, men mens filmsenteret har et helhetlig ansvar for feltet, har Mediefabrikken mer spissede oppgaver og kompetanse knyttet til talentutvikling.

4.3.1 Viken filmsenter AS

Viken Filmsenter AS ble etablert av fylkeskommunene Akershus, Buskerud, Vestfold og Østfold i juni 2011 og formelt opprettet i november 2011. De fire fylkene eier 25 prosent av selskapet hver. Viken filmsenter AS er et av syv regionale filmsenter i landet, og er ut fra folketall det største filmsentret i Norge. Viken filmsenter AS forvalter midler fra Kulturdepartementet til utvikling og produksjon av kort- og dokumentarfilm, animasjon og spill, samt kompetansehevende tiltak for barn og unge, talent og bransje. Driftskostnadene dekkes av de fire eierfylkene.

Viken filmsenter AS omorganiseres i 2016 fra en desentralisert modell med avdelingskontorer i hvert av de fire eierfylkene til ett samlet kontor. Dette er en hensiktsmessig utvikling for å skape et sterkere fagmiljø og en mer effektiv administrasjon.

4.3.2 Mediefabrikken

Mediefabrikken er en enhet i Akershus fylkeskommune og et ressurscenter for unge filmskapere, med lokaler i Filmparken på Jar i Bærum kommune. Mediefabrikken har spisskompetanse innenfor talentutvikling og et spesielt fokus på filmskapere mellom endt filmutdanning og profesjonelt virke. Målgruppen er i hovedsak filmskapere med tilknytning til Akershus og Viken-regionen, men senteret er også involvert i prosjekter av nasjonal og internasjonal karakter. Mediefabrikken gjennomfører også prosjekter for elever og lærere i den videregående skolen i Akershus, spesielt medier - og kommunikasjonslinjene.

Mediefabrikken tilbyr veiledning, produksjons- og utstyrsstøtte, filmfaglige aktiviteter som verksteder og visninger, og er også en pådriver i utvikling av nettverk og miljøer. Mediefabrikken gjennomfører egne tiltak, og står for store deler av talentsatsingen i Viken filmsenter AS.

På nasjonalt plan er Mediefabrikken, i samarbeid med andre aktører på feltet, i ferd med å etablere et talentutviklingsprogram med støtte fra Talent Norge AS. Mediefabrikken skal bruke denne muligheten til å styrke posisjonen som ledende ressurs på talentutvikling i Norge.

Siden 2014 har Mediefabrikken vært en del av det nord-europeiske talentutviklingsnettverket Screen Talent Europe. Nettverket består foreløpig av tilsvarende organisasjoner i Sverige, Danmark, Tyskland, Færøyene, Irland og Nord-Irland. Formålet er å utvikle og gjennomføre konkrete samarbeidsprosjekter og legge til rette for co-produksjon og nettverk blant unge filmskaperne i Europa.

De siste årene har det vært knyttet stor usikkerhet til den videre driften av Filmparken, til tross for økt belegg på studioene og at mange produksjonsselskaper og andre bransjeaktører holder til der. Filmparken fungerer også som en inkubator for neste generasjons filmskaperne. Det er av avgjørende betydning at Mediefabrikken inngår i et større filmfaglig miljø også i framtiden, uavhengig av hva som skjer med Filmparken.

4.3.3 En slagkraftig filmregion

Filmbransjen i Viken-regionen og i Akershus spesielt, må sees i sammenheng med Oslo, som er filmbransjens tyngdepunkt. Det bor relativt mange filmarbeidere i Akershus, men mange av dem jobber som freelancere eller i produksjonsselskaper med adresse i Oslo. Den samme tendensen gjør seg gjeldende for de som nettopp har avsluttet en filmutdanning, og som inngår i Mediefabrikkens målgruppe. Denne målgruppen kjennetegnes også ved at de gjerne bor i Oslo.

Ved inngangen til planperioden er Oslo i ferd med å utarbeide en filmmelding. Et av momentene her er en eventuell innlemmelse av Oslo i Viken filmsenter AS. Akershus fylkeskommune mener at dette vil være av stor betydning for den videre utviklingen av filmmiljøet i regionen, og gi helt nye muligheter for både bransje- og talentutvikling. Med Oslo som en del av Viken filmsenter AS er grunnlaget lagt for å skape den mest slagkraftige filmregionen i Norge.

Samtidig strides bransjen om hvor stor del av de statlige midlene til regionale filmsentre som bør gå til et filmsenter der Oslo også er med. Akershus fylkeskommune er imidlertid opptatt av at Oslo og Akershus må betraktes som regioner i en film- og kulturpolitisk forstand. Filmbransjen i hovedstadsregionen har minst like stort behov for statlige midler som bransjen i andre deler av landet. Regionen er preget av en ung befolkningsgruppe og en stor andel av mennesker med flerkulturell bakgrunn. Som kulturpolitisk aktør har filmsenteret et spesielt ansvar for at disse gruppene kommer fram med sine historier.

Uavhengig av prosessen knyttet til en eventuell innlemmelse av Oslo i Viken filmsenter AS skal Akershus fylkeskommune være pådriver for et samarbeid med Oslo kommune på filmområdet. Her bør også muligheten for å etablere et filmfond for Oslo-regionen utredes.

4.3.4 Levedyktige prosjekter og filmfaglig støtteapparat

Hovedansvaret for filmskaperne i Akershus og Viken-regionen er å utvikle kunstnerisk levedyktige prosjekter. Viken filmsenter AS rolle i dette skal være å bygge opp under produksjonsselskaper og enkeltpersoner med unike stemmer, som er nyskapende og som utvikler prosjekter på høyt nasjonalt og internasjonalt nivå. Prosjekter av høy kvalitet vil være i stand til å konkurrere om tilskudd både fra eget regionalt filmsenter, Norsk filminstitut og internasjonale støtteordninger. Dette skaper verdi, både i form av kunstnerisk anerkjennelse og konkret inntjening, noe som vil styrke selskapenes levedyktighet.

Både bransjen og talentene gir uttrykk for at de ønsker tettere faglig oppfølging. De har behov for et filmfaglig støtteapparat og et nettverk som ivaretar dem som filmskapere. Konkret handler dette om hjelp til å spisse prosjektene, tettere oppfølging i utviklingsprosesser og hjelp til søknadsskriving og finansiering. Viken filmsenter AS og Mediefabrikken har i fellesskap opparbeidet seg unik kompetanse på utvikling av filmskapere og filmprosjekter. Et eksempel på dette er talentutviklingsprogrammet Viken Akademiet. Akershus fylkeskommune mener det er viktig at denne typen satsinger videreføres og videreutvikles. Akademiet bidrar til å styrke fellesskapet og nettverket blant talentene. Det er skapt en delingskultur hvor talentene utveksler erfaringer og kompetanse, og bidrar inn i hverandres kreative prosesser. Denne kulturen bør overføres til liknende tiltak for bransjen.

Akershus fylkeskommune er bevisst filmprodusentenes rolle og funksjon i å skape levedyktige prosjekter, og mener det må legges vekt på rekruttering av nye produsenter, men også kompetansehevede tiltak som styrker og profesjonaliserer produsentene som allerede er etablerte bransjeaktører.

Regionen har allerede et sterkt fokus på talentutvikling. Selv om talentutvikling i første rekke handler om å støtte og realisere talentenes kunstneriske potensial, må man også jobbe for å knytte disse til bransjen. Dette kan gjøres ved å legge til rette for hospitantordninger hvor unge produsenter, regissører og manusforfattere kan utvikle seg innenfor profesjonelle rammer. God talentutvikling fordrer kjennskap til bransjens behov for nyrekruttering. Akershus fylkeskommune er i så måte opptatt av kvalitetsmessig utvikling: En solid bransje betinges ikke av antall utøvere, men av kvaliteten på det som produseres. Målet er å utvikle filmskapere som kan nå gjennom på en nasjonal og internasjonal arena. For å lykkes med dette er det avgjørende at særlig Mediefabrikken oppleves som relevant og tilgjengelig for den aktuelle målgruppen. Mediefabrikken skal være synlig på digitale plattformer og styrke kontakten med rekrutteringsarenaer som skoler, festivaler og andre relevante aktører.

For å være i tråd med Viken filmsenter AS egne evalueringer og hva bransjen etterspør, er det viktig at senteret i enda større grad utvikler tiltak som bidrar til å styrke utviklingsprosessene og spisser kvaliteten på prosjektene som mottar støtte. Like viktig er det å styrke og videreutvikle leddet som forvalter støtteordningene.

Viken filmsenter AS bør også se på muligheten for å utvikle samarbeid med regioner i Norge og Norden, og legge til rette for internasjonal co-produksjon og internasjonale nettverk for den profesjonelle filmbransjen i regionen.

4.3.5 En bransje i endring – historiefortelling i en digital tidsalder

Film- og tv-bransjen er under endring både med hensyn til finansiering, lansering, distribusjon og fortellerformer. Kinolerretet og tv-skjermen er ikke lenger de eneste plattformene for å formidle audiovisuelle uttrykk. Gjennom transmediale prosjekter og digital historiefortelling kan man nå fortelle samme historie på flere plattformer, i forskjellige formater og med ulike verktøy. Dette gir også nye muligheter til å engasjere og involvere publikum, både i utviklingen av prosjektene, men også i finansieringen og lanseringen av dem. Ikke minst påvirker ny teknologi måten historiene fortelles på. Kvaliteten på prosjektene må fortsatt stå i fokus, og de nye fortellerformatene må brukes som verktøy til å fortelle historier som rører, engasjerer og utfordrer publikum.

Digitaliseringen påvirker også finansieringen av filmproduksjon. Strømmetjenester og publikumsfinansiering er eksempler på nye digitale kontaktflater mellom publikum, film og økonomi. Strømmetjenestene kan i fremtiden bli en viktig inntektskilde for filmbransjen, selv om det per i dag ikke eksisterer bærekraftige løsninger for dette. Det er viktig at filmbransjen ser på slike digitale kontaktflater som mulighetsrom for fremtiden, også med tanke på inntjening.

De regionale aktørene på filmfeltet må innhente og implementere kompetanse om transmedia og digital historiefortelling i tiltakene og støtteordningene de tilbyr, og bidra til heve kompetansen på dette både hos bransje og talenter.

4.4 Musikk

- Akershus fylkeskommune skal i samarbeid med de regionale musikkaktørene jobbe målrettet med hovedsatsingsområdene og strategiene for implementering. Det skal legges særlig vekt på samarbeid og nettverk, økt innsats overfor folkemusikken, samt styrking av kulturnæringssatsingen innenfor musikkfeltet.
- Dokumentasjonssenteret skal vektlegge formidling av musikk og kompetansehevende tiltak for folkebibliotekene og aktører i fritidsmusikklivet. Innkjøp og registrering av musikkmateriale skal i særlig grad ivareta musikk som er skapt i Akershus og musikk som ikke er tilgjengelig på digitale strømmetjenester.
- Dokumentasjonssenteret skal ha et særskilt ansvar for innsamling, dokumentasjon og formidling av folkemusikken i Akershus.

Akershus har et aktivt musikkliv, hvor både amatører og profesjonelle aktører deltar som utøvere og hvor det finnes et betydelig publikum. En rekke scener, klubber og festivaler har vekt på musikk, og kulturhusene bidrar i særlig grad til at innbyggerne har et musikktilbud av høy kvalitet. Gjennom Den kulturelle skolesekken får alle elever to konserter hvert skoleår, og samtidig er skolesekken en betydelig arbeidsgiver for musikere. Det finnes kulturskoler med musikktilbud i alle kommuner, og fem videregående skoler har musikklinje. Fritidsmusikklivet utpeker seg særlig innen korps- og storbandmusikk.

Selv om det ikke finnes høyere utdanning innen musikk i Akershus er det kort vei til de sentrale utdanningsinstitusjonene i Oslo. Follopiloten er et samarbeid mellom Norges musikkhøgskole og kommuner i Follo: Frogn, Nesodden, Oppegård, Vestby og Ås. Hensikten er å styrke båndene mellom den lokale musikkopplæringen i kommunene, og den nasjonale utdanningen i musikk. Det er et mål at prosjektet skal prøve ut hvordan kulturskoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner kan ha et felles ansvar for hele opplæringsløpet for elevene.

4.4.1 Musikk som utgangspunkt for kulturnæringer

Musikkfeltet har gått gjennom store endringer de siste årene. Dette knytter seg særlig til utvikling av strømmetjenester og hvordan det har endret folks musikkbruk, noe som igjen påvirker musikkbransjen. Ved inngangen av planperioden preges bildet av en strømmemodell som ikke lønner seg for de små, uavhengige selskapene og artistene. Publikums strømming av internasjonale hits favoriserer de multinasjonale selskapene som sitter på store, internasjonale artister, og bidrar indirekte til å hindre utviklingen av norsk

musikk. Mange norske artister har erfart at selv et stort antall avspillinger kan gi svært lave utbetalinger. Til gjengjeld har konsertmarkedet blitt en viktigere inntektskilde for norske artister.

I Akershus utspiller den profesjonelle delen av konsertmarkedet seg på kulturhus, klubber og festivaler. At klubbmarkedet er relativt lite utbygd med tanke på fylkets innbyggertall må tilskrives nærheten til Oslo, som er Nordens største konsertmarked. Samtidig er det uenighet i feltet hvem som skal sitte igjen med fortjenesten fra konsertvirksomheten, artistene eller arrangørene. Vi vet at frilansmusikernes inntekter synker, samtidig som mange arrangører sliter med å opprettholde helårsdrift. Det finnes heller ikke mange festivaler i fylket, selv om satsinger som Hvalstrandfestivalen og Drøbakfestivalen er uttrykk for et marked i vekst.

Musikkfeltet synes å ha det største potensialet til å utvikle seg som kulturnæring, også regionalt. Samtidig er innovasjonspotensialet i bransjen stort, med oppblomstring av nye forretningsmodeller og organisasjoner som både er avhengige av, og drevet av tekniske nyvinninger. Tanken aktivitetshus i Sandvika i Bærum kommune er et godt eksempel på et miljø som kan vise til konkrete resultater innenfor begge disse dimensjonene. Her dyrkes det fram artister og aktører i næringskjeden rundt musikken som når langt ut over Norges grenser, og sentrale stikkord er kulturelt entreprenørskap, klynger, delingskultur og talentutvikling.

Med bakgrunn i disse momentene skal kulturnærings-satsingen i Akershus fylkeskommune først og fremst ta utgangspunkt i musikkfeltet.

4.4.2 Folkemusikktradisjonene i Akershus

Akershus har en rik folkemusikktradisjon som er relativt lite kjent, i tillegg til et aktivt miljø innen folkemusikk og folkedans. Samarbeidsorganet for folkemusikk og folkedans i Akershus (SAFFA) er et fylkeslag tilknyttet landsorganisasjonen FolkOrg, og har ca. 70 medlemslag i Osloregionen. SAFFA har ved hjelp av prosjektmidler samlet inn, dokumentert og laget notehefter med tradisjonsmusikk fra Akershus, med særlig fokus på springdansmusikken.

Akershus fylkeskommune ønsker å bidra til bedre kunnskapsinnhenting, dokumentasjon og formidling av folkemusikk fra fylket, og vil bruke eksisterende aktører innenfor musikkfeltet og kulturarvfeltet til å gi folkemusikken et løft. Dette fordrer et godt samarbeid med blant annet Museene i Akershus og Akershus musikkråd.

4.4.3 Akershus musikkråd og fritidsmusikklivet

Akershus musikkråd er fellesorganet for musikkvirksomhet i Akershus, og fungerer som kompetansesenter og servicekontor for det frivillige musikklivet. Musikkrådet gjennomfører en rekke prosjekter og aktiviteter, og er et fylkesledd av Norsk musikkråd og Musikkens studieforbund. Totalt organiserer musikkrådet over 25 000 aktive musikkutøvere i mer enn 600 lag innenfor alt fra kor til korps, orkester, folkemusikklag, trekkspillklubber og storband.

Akershus fylkeskommune samarbeider med Akershus musikkråd på flere områder, blant annet knyttet til UKM (Ung kultur møtes), konserter i sosiale institusjoner og dokumentasjonssenteret for musikk. Disse satsingene skal opprettholdes, samtidig som

fylkeskommunen vil legge større vekt på hvordan Akershus musikkråd kan bidra til å oppfylle satsingsområdene definert i kulturplanen. Ikke minst gjelder dette overfor barn og unge og talentutvikling. Akershus musikkråd utgjør også et sentralt kompetansemiljø med tanke på arenaer for øving, produksjon og formidling av musikk, gjennom sitt systematiske arbeid med kartlegginger og akustikkmålinger.

4.4.4 Dokumentasjonssenteret for musikk

Dokumentasjonssenteret for musikk i Akershus er et samarbeid mellom Fylkesbiblioteket i Akershus og Akershus Musikkråd og reguleres gjennom en avtale fra 1993.

Dokumentasjonssenteret omfatter fylkesbibliotekets musikksamling og har som hovedfunksjon å støtte folkebibliotekene og fritidsmusikklivet gjennom å stille materiale og kompetanse om musikk til rådighet.

Musikk er et kulturuttrykk som skal formidles i folkebibliotekene, på lik linje med litteratur, film og spill. Det betinger at bibliotekene har tilgang til og kunnskap om musikk. Nye strømmetjenester og lyttevaner har ført til at musikkutlånet i bibliotekene er nedadgående. Fra 2010 til 2014 er nedgangen på hele 55 prosent for folkebibliotekene. I 2012 opphørte innkjøpsordningen for ny norsk musikk, og dermed har mange bibliotek enten nedskalert eller kassert sine musikksamlinger.

Denne situasjonen byr på flere utfordringer. Bibliotekene er i mindre grad enn tidligere i stand til å ivareta den musikkinteresserte bibliotekbruker, og formidlingen av musikk, komponister, tekstforfattere og utøvere overlates til kommersielle aktører. Den bibliotekfaglige kompetansen om musikk er svekket.

Dokumentasjonssenteret skal bidra med utviklingstiltak som kan skape økt forståelse for og opplevelser rundt musikk som kulturuttrykk. Det at flere bibliotek ikke lenger har en fysisk musikksamling utelukker ikke muligheten for å skape ny aktivitet som kan formidle musikken i biblioteket. Her skal Dokumentasjonssenteret fungere som en drivkraft og legge særskilt vekt på dokumentasjon og formidling av folkemusikken i Akershus. Formidling kan skje både i det fysiske og digitale rommet.

Ved innkjøp og registrering av musikkmateriale skal Dokumentasjonssenteret i særlig grad ivareta musikk som er skapt i Akershus og musikk som ikke er tilgjengelig på digitale strømmetjenester.

Fylkesbibliotekets virksomhet har endret seg vesentlig i løpet av disse årene, fra å ha mange driftsoppgaver til mer å bli en utviklingsaktør som bidrar til nyskaping og videreutvikling av bibliotektilbudet i fylket. Denne endringen må også gjenspeiles i det videre samarbeidet om driften av Dokumentasjonssenteret. En ny avtale må tydeliggjøre både fylkesbibliotekets og Musikkrådets ansvar for videre utvikling av senteret.

4.5 Scenekunst

- Akershus fylkeskommune skal i samarbeid med de regionale scenekunstaktørene jobbe målrettet med hovedsatsingsområdene og strategiene for implementering. Det skal legges særlig vekt på samarbeid mellom profesjonelle, amatører og frivillige, og talentutvikling innen samtidsdans og teater.

- Akershus fylkeskommune skal opprettholde en satsing på teater, dans og opera, og bidra med kompetanse innen publikumsutvikling.

Scenekunstlivet i Akershus er rikt og mangfoldig, med regionale aktører innen teater, dans og opera, og rommer alt fra en samtidsdansearena som tiltrekker seg internasjonale kompanier, til det lokale amatørteaterlivet og lokale scenekunsthøstfestivaler.

Akershus fylkeskommune støtter i all hovedsak utvikling og produksjon av scenekunst gjennom Regionalt kompetansesenter for dans, Akershus Teater, Akershus amatørteaterråd og OscarsborgOperaen. I tillegg sender fylkeskommunen scenekunstproduksjoner på turné i Den kulturelle skolesekken. Det tilbys videregående utdanning i dans og drama på fire videregående skoler, samt ved Follo og Romerike folkehøgskole.

4.5.1 Regionalt kompetansesenter for dans ved Bærum kulturhus

Regionalt kompetansesenter for dans ved Bærum kulturhus ble etablert i 2011, og skal fremme kunstnerisk utviklingsarbeid, produksjon og formidling av profesjonell dans. Senteret har markert seg både lokalt, regionalt og internasjonalt gjennom satsing på visning, co-produksjon og formidling av samtidsdans. Det regionale kompetansesenteret programmerer med norske og internasjonale kompanier. Samtidig får dansekunstnere tilgang til produksjons- og visningsscenen Underhuset gjennom en fast residensordning. Det regionale kompetansesenteret har et utstrakt turnenettverk, og fungerer som formidler av store gjestespill, turnéprodusent og nettverksbygger. Fylkeskommunen har vært en viktig bidragsyter i utviklingen av kompetansesenteret.

Med Kulturdepartementets strategi *Dans i hele landet*¹⁹ og St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene* er det et nasjonalt mål å styrke infrastrukturen og satsingen på de profesjonelle dansemiljøene. Regionalt kompetansesenter for dans tiltrekker seg publikum fra hele Osloregionen, i tillegg til det lokale publikummet. Senteret svarer også på det sterke behovet for øvings- og produksjonslokaler for dans, og er et viktig supplement til Osloregionens øvrige institusjoner innen danse- og scenekunsten.

Det kan være vanskelig å etablere seg som dansekunstner i Norge. Den frie, prosjektbaserte delen av dansefeltet består av frilansdansere som er avhengige av å bli engasjert i prosjekter. Inntektene er ofte lave, og den langsiktige utviklingen som kunstner kan være utfordrende. Samtidig er feltet for samtidsdans presset og under stadig utvikling, og mangler strukturer for å rekruttere talenter. Regionalt kompetansesenter for dans har etablert prosjektet *Ut i scenekunsten* for å imøtekomme denne utfordringen. Prosjektet inviterer unge, uetablerte dansekunstnere til å delta i en profesjonell produksjon i samarbeid med etablerte koreografer. Her får dansekunstnerne veiledning og nettverk, med mål om at de skal finne sin vei inn i det profesjonelle dansemiljøet som selvstendig næringsdrivende. Med bakgrunn i dette ser Akershus fylkeskommune på Regionalt kompetansesenter for dans som en viktig samarbeidspartner i oppnåelsen av målsettingene i kulturplanen innenfor talentutvikling.

¹⁹ Dans i hele landet - Status, utfordringer og strategier for videre utvikling av profesjonell dans i Norge

4.5.2 Akershus teater

Akershus teater er det profesjonelle teatret i Akershus. Teatret leverer scenekunst til Den kulturelle skolesekken og tilbyr åpne forestillinger for voksne og barn ved ulike kulturhus i fylket. Teatret er basert på en prosjektteatermodell, med få fast ansatte og utstrakt samarbeid med det frie scenekunstmiljøet i Osloregionen. Teatrets strategiplan ble vedtatt i 2015, og her har teatret som mål å utvide samarbeidet med eksisterende scenekunstmiljøer i fylket om lokale produksjoner, samt å være dristig i valg av produksjonsformer og arenaer. Akershus Teater har ikke en fast scene, men gjennomfører mange av sine produksjoner ved Lillestrøm kulturhus, hvor teateret også har sin administrasjon.

I Kunstpolitisk plan ble det vedtatt at Akershus Teater skulle arbeide for å bli et regioneteater, noe som har vært etterstrebet i planens virkeperiode. Kulturdepartementet har imidlertid ikke gitt signaler som støtter opp under en slik utvikling. Dette skyldes delvis at den kunstneriske profilen til teatret ikke er tydelig nok og at teatret ikke har den nødvendige lokale forankringen i Skedsmo kommune. Akershus fylkeskommune ønsker at det videre arbeidet ved Akershus teater skal finne sin forankring i satsingsområdene i kulturplanen. Herigjennom kan teateret få et økt regionalt ansvar uten status som regioneteater.

4.5.3 Akershus amatørteaterråd

Akershus amatørteaterråd er en paraplyorganisasjon for amatørteatervirksomhet i Akershus. Rådet har som formål å fremme utbredelse av amatørteater i regionen, fremme samarbeid mellom medlemsorganisasjonene og stimulere til økt kunnskap og forståelse for amatørteater i Akershus. Amatørteaterrådet skal være et bindeledd mellom medlemmene og offentlige myndigheter.

Akershus amatørteaterråd har en koordinerende funksjon og bidrar som en kompetanseressurs overfor sine medlemmer. Amatørteaterrådet har over 40 medlemsgrupper, og en kontaktflate med 170 grupper i Akershus totalt. Totalt er rundt 5 000 enkeltpersoner knyttet til amatørteaterrådets virksomhet. Rådets medlemmer er amatørteatergrupper som engasjerer semiprofesjonelle og profesjonelle instruktører til sine prosjekter. Amatørteatergruppene engasjerer også frivillige med kompetanse spesielt innenfor teaterproduksjon og styrevirksomhet.

Fylkeskommunens tilskudd til amatørteaterrådet er forankret gjennom en rammeavtale gjeldende fra 2016. Her legges det det vekt på å videreutvikle rådets virksomhet. Akershus amatørteaterråd forvalter tilskudd til amatørteaterfeltet på vegne av fylkeskommunen, særlig til barn og ungdom. Interessen for ordningen har vært økende.

4.5.4 utfordringer og muligheter for teaterfeltet

De regionale scenekunstaktørene har et særskilt ansvar for å legge til rette for at et mangfold av uttrykk og erfaringer finner veien til scenen. Innenfor teaterfeltet er det imidlertid få aktører med flerkulturell opprinnelse å spore på scenen, både blant profesjonelle og frivillige aktører. I tillegg har amatørteatermiljøene hatt en utfordring med å trekke til seg unge i alderen 20-30 år. I planperioden vil det være relevant at Akershus amatørteaterråd har et fokus på disse gruppene. Samtidig er det viktig at Akershus Teater ser utfordringen og arbeider for et økt mangfold. For å skape et godt scenekunsttilbud i Akershus må scenekunstaktørene bygge relasjon med innbyggerne og produsere teater i

samspill med omgivelsene. Publikumsutvikling vil derfor være et stikkord for samarbeidet mellom scenekunstheltet og Akershus fylkeskommune i planperioden.

Med tanke på at Akershus er et barne- og familiefylke ligger det et stort potensial å utvikle kvalitativt godt teater for nettopp barne- og familiesegmentet. Akershus Teater bør fokusere på denne muligheten, etablere relevante nettverk og samarbeid, og forankre en tydeligere satsing og kunstnerisk profil. Det skal mye til for å konkurrere med de etablerte institusjonene i Oslo om et teater tilbud for voksne. Med tanke på barne- og familiesegmentet er det imidlertid mange som foretrekker kunst- og kulturtilbud i lokalmiljøet.

Det er ønskelig og relevant at Akershus amatørteaterråd utvikler sin rolle som et mulig springbrett inn til det profesjonelle scenekunstheltet. Flere unge talenter har sin bakgrunn i barne- og ungdomsteatre i Akershus, men det er liten systematisk satsing på talentutvikling innenfor teaterfeltet i fylket. Her blir det viktig å legge til rette for økt deltakelse i en bred og mangfoldig befolkning, og utvikle ordninger som fungerer som bindeledd mellom amatørteatergruppene og den profesjonelle delen av feltet. Dette er et mulig ledd i et styrket samarbeid mellom profesjonelle, amatører og frivillige innen scenekunstheltet i Akershus.

4.5.5 OscarsborgOperaen

Stiftelsen OscarsborgOperaen produserer forestillinger hver sommer, og har vært en del av fylkeskommunens satsing på Oscarsborg festning som fyrtårn. OscarsborgOperaen samarbeider med Den Norske Opera, og er for øvrig et godt eksempel på samarbeid mellom profesjonelle, amatører og frivillige. Siden 2009 har OscarsborgOperaen hatt status som et regionalt operaselskap med fast post på statsbudsjettet.

OscarsborgOperaen har høstet gode kritikker, nedslagsfeltet er stort, og forestillingene tiltrekker seg publikum fra store deler av Osloregionen. Det har imidlertid vist seg å vært en utfordring å få til en bred rekruttering av lokalt publikum og publikum fra de øvrige Follo-kommunene. En tydeligere satsing på publikumsutvikling vil også her være et naturlig fokus i planperioden.

4.6 Visuell kunst

- Akershus fylkeskommune skal i samarbeid med de regionale aktørene innenfor visuell kunst jobbe målrettet med hovedsatsingsområdene og strategiene for implementering. Det skal legges særlig vekt på publikumsutvikling og talentutvikling.
- Akershus Kunstsenter og Henie Onstad kunstsenter skal prioriteres i fylkeskommunens satsing på visuell kunst.

Oslo og Akershus utgjør en sterk region innen visuell kunst, og Akershus har flere markante aktører på feltet. Akershus er preget av et stort spenn av aktører, fra Henie Onstad kunstsenter som en regional aktør med et utstillingsprogram på høyt internasjonalt nivå, til et mangfold av lokale kunstforeninger som til sammen har ca. 3 500 medlemmer.

Akershus fylkeskommunes engasjement innen visuell kunst dreier seg i all hovedsak om støtte til Akershus Kunstsenter, Henie Onstad kunstsenter, Trafo Kunsthall og Akershus Kunstforeningers Fylkesorganisasjon (AKFO). Videre driver fylkeskommunen prosjektet MAGO på Eidsvoll verk sammen med Eidsvoll kommune. Fylkeskommunen støtter også enkelte regionale utstillinger og mindre prosjekter, i tillegg til at visuell kunst er et av uttrykkene i Den kulturelle skolesekken.

4.6.1 Akershus Kunstsenter

Akershus Kunstsenter er et kunstnerdrevet visnings- og formidlingscenter med fokus på samtidskunst. Det at senteret er kunstnerdrevet innebærer at kunstnere sitter i styret og alle faglige verv. Akershus Kunstsenter er ett av femten tilsvarende regionale sentre i Norge, og er langt på vei fullfinansiert av Akershus fylkeskommune. Skedsmo kommune og Kulturrådet er andre bidragsytere. Kunstsenteret viser både unge og etablerte, samt nasjonale og internasjonale kunstnere. Kvalitet og aktualitet er et stikkord for den kunstneriske profilen. Supplert med debatter, foredrag og seminarer har Akershus Kunstsenter markert seg som en ambisiøs institusjon i kunst-Norge.

Akershus Kunstsenter ligger i Lillestrøm i Skedsmo kommune, men har virksomhet i hele fylket gjennom ulike formidlingsaktiviteter. Avdelingene Pilotgalleriet og Kunstvisitten formidlet kunst til rundt 40 000 personer i 2015, gjennom tilbud i henholdsvis Den kulturelle skolesekken og i helse- og sosialinstitusjoner i fylket. Fra 2016 endres premissene i Den kulturelle skolesekken både lokalt og regionalt, slik det er gjort rede for i kapitlet om Den kulturelle skolesekken. Dette vil påvirke Pilotgalleriet i form av mindre oppdragsvirksomhet og dermed en svakere og mindre forutsigbar økonomi. Det ligger imidlertid et betydelig potensial for Akershus Kunstsenter i et nytt og forsterket forhold til kommunene i Akershus knyttet til Pilotgalleriet.

En annen sentral utfordring er Akershus Kunstsenters fysiske rammer. Ved inngangen til planperioden holder kunstsenteret til i et gammelt trehus fra 1882 som ikke står i forhold til de fysiske og formidlingsmessige kravene som knytter seg til visning av samtidskunst i dag. Det har derfor vært jobbet med å realisere et nytt bygg for Akershus Kunstsenter i et samarbeid mellom kunstsenteret, Skedsmo kommune og Akershus fylkeskommune. Skedsmo kommune har stilt en attraktiv tomt midt i Lillestrøm sentrum til rådighet for et nytt bygg, og det er gjennomført en arkitektkonkurranse.

Akershus Kunstsenter har som ambisjon å bli «verdens beste kunstsenter i Norge», og et nytt bygg er en forutsetning for at målsettingen skal kunne realiseres. I et nytt bygg må det legges til rette for bedre visningsfasiliteter, formidlingsrom for barn og unge, samt en arena for større møter, debatter og andre arrangementer. Gjennom en bred, samfunnsengasjert profil kan kunstsenteret gjøre seg relevant for dem som ikke nødvendigvis er interessert i visuell kunst. At kunstsenteret er lokalisert like ved et av Østlandets største kollektivknutepunkt gir et unikt utgangspunkt for videre arbeid med publikumsutvikling i Osloregionen.

4.6.2 Henie Onstad Kunstsenter

Henie Onstad kunstsenter er en av de største kunstinstitusjonene i Norge og et av Nordens ledende kunstsentre innenfor sitt felt. Henie Onstad kunstsenter ligger på Høvikodden i Bærum kommune og skal være en arena for skiftende, nyskapende utstillinger med internasjonalt fokus, i tillegg til å presentere musikk og performance.

Stiftelsen skal også forvalte en samling av moderne kunst og samtidskunst. De overordnede målene for kunstsenteret i perioden 2016-2020 er:

- Utvikle Høvikodden som destinasjon.
- Utstillings og musikkprogram med internasjonal kvalitet og regional relevans.
- Sikre flere besøkende og øke frekvens på besøket.
- Bli den unike møteplassen for næringslivet i regionen. Med region her menes Oslo, Akershus og Vestregionen.
- Bli en ledende institusjon for kunstformidling.
- Øke Henie Onstad kunstsenterets andel av kommersiell egeninntjening til 35 prosent.

Henie Onstad kunstsenter har noen av Norges beste utstillingssaler, og har siden åpningen i 1968 vært et sentralt visningssted både for de store, etablerte navnene i kunsthistorien, og den nye samtidskunsten. Som en arena for eksperimentelle foredrag, musikk, moderne dans og teater markerte Henie Onstad kunstsenter seg tidlig som et sted for den eksperimentelle kunsten. Senteret har høy internasjonal anseelse, og en beliggenhet som kan utvikles som destinasjon. Lokalitetene kan tåle et mye større besøkstall, og kunstsenteret jobber bevisst med å øke sitt publikumstilfang. Til tross for en betydelig egeninntjening, sammenlignet med mange andre kunstinstitusjoner, gjør økonomien ved senteret det vanskelig å utløse dette potensialet. Kunstsenteret har for eksempel plass til å utvikle barne- og ungdomsaktiviteter, men mangler midler til å bemanne stillinger innen formidling og en egen formidlingsavdeling, noe som er nødvendig for å nå målet om å bli ledende i Norge på formidling.

Henie Onstad kunstsenter har tradisjon for å være deltagende i skaperprosessen av kunstverk, som bestillingsverk fra komponister og musikere laget for konserter, eller billedkunst og performance laget for utstillinger. Kombinasjonsfunksjonen "å bevare og produsere" skiller Henie Onstad kunstsenter fra de fleste andre institusjoner. Akershus fylkeskommune ønsker å bidra til den videre utviklingen av Henie Onstad kunstsenter gjennom planperioden.

4.6.3 Akershus Kunstforeningers Fylkesorganisasjon (AKFO)

Akershus Kunstforeningers Fylkesorganisasjon (AKFO) er en paraplyorganisasjon for 19 lokale kunstforeninger i Akershus, med ca. 3 500 medlemmer totalt. AKFO er tilsluttet Norske Kunstforeninger, og styret i AKFO består av valgte representanter fra de ulike kunstforeningene. Alle styreverv er på frivillig basis. AKFOs formål er å sikre og styrke formidlingen av kvalitetskunst til befolkningen i Akershus ved å øke den kunstfaglige kompetansen i kunstforeningenes arbeid. Hovedmålet for AKFO er skoling av kunstforeningene både på det kunstfaglige og organisasjonsfaglige området.

AKFO igangsetter og følger opp samarbeidstiltak med andre aktører, arrangerer kurs og seminarer om aktuelle temaer i samtidskunsten og driver formidling av nye kunstuttrykk. I dette perspektivet er kunstforeningene viktige supplement til de regionale spyspissene på feltet. Kunstforeningene bidrar til bredde både kunstnerisk og publikumsmessig, og flere av foreningene har en betydelig omsetning. AKFO bidrar også til at det er et tilbud innen visuell kunst i alle regionene i fylket.

4.6.4 utfordringer og muligheter

Det norske kunstfeltet har vært i en rivende utvikling de siste tiårene. Stadig flere store, private og offentlige kunstinstitusjoner og tiltak innen visuell kunst er etablert, noe som fører til sterkere konkurranse om publikum. Etersom det finnes en rekke markante aktører innenfor dette feltet i Oslo, synes det avgjørende at Akershus fylkeskommunes satsing innen visuell kunst skjer på de institusjonene som har størst potensial til å utmerke og befeste seg som attraksjoner og destinasjoner. Aktørene i Akershus må skille seg ut gjennom kunstnerisk profil og formidling for å skape en posisjon i Osloregionen, alternativt nøye seg med å være lokale aktører. Akershus Kunstsenter kan lykkes med dette gjennom å lage gode utstillinger med en aktuell brodd, samt en tydelig regional stemme. Henie Onstad kunstsenter vil kunne gjøre det gjennom spektakulære utstillinger, nye presentasjoner av samlingen og et sterkt, tverrfaglig program.

Det er et felles trekk ved hele kunstfeltet at aktørene har potensial til å tiltrekke seg langt flere publikummere. Publikumsutvikling blir derfor et viktig stikkord for det videre arbeidet med visuell kunst i planperioden.

Det er også knyttet et potensial til talentutvikling i feltet for visuell kunst. Henie Onstad kunstsenter har mottatt støtte fra Talent Norge AS til et forprosjekt innen talentutvikling. Midlene skal gå til en utredning av eksisterende programmer i Europa og USA, kartlegge ulike undervisningsmetoder og vurdere målgrupper og måloppnåelse. Med utgangspunkt i dette skal det utarbeides en helt ny modell for kreativ undervisning, som vil være førende for videre utvikling av programmet på kunstsenteret. Her vil det bli vesentlig at Henie Onstad kunstsenter kobles på andre regionale aktører med fokus på dette.

5 Avsluttende betraktninger

Med Kulturplan for Akershus 2016-2023 har Akershus fylkeskommune tatt til orde for en tydelig retning for kunst- og kulturfeltet i fylket. Fylkeskommunen skal, med utgangspunkt i sin rolle som regional utviklingsaktør, legge til rette for et mer inkluderende og demokratisk kulturliv. Dette fordi tilgang til og mulighet til å uttrykke seg gjennom kunst og kultur er en forutsetning for ytringsfrihet og demokrati.

I møtet med kunst og kultur lærer vi noe om både oss selv og andre. På det beste blir vi utfordret på våre meninger, holdninger og verdier, slik at vi kan forstå verden litt bedre og utvikle oss som mennesker. Samtidig har kunsten og kulturen en iboende kraft som kan bidra til verdiskaping innenfor en rekke andre samfunnsområder. For Akershus fylkeskommunes del vil dette særlig gjøre seg utslag i utviklingen av gode byer og tettsteder i en stadig mer befolkningsrik region.

Implementeringen av hovedsatsingsområdene i kulturplanen vil kreve endret ressursbruk og føre til maktforskyvning i feltet, men handler kanskje først og fremst å endre tankesett. Også her skal Akershus fylkeskommune våge å være ledende og levende, og utøve styringskraft i form av kunnskap og kompetanse, nettverk, samarbeidsstrategier og økonomiske virkemidler. Fokus bør hele tiden være på hvem Akershus fylkeskommune er til for, nemlig innbyggerne og Akershussamfunnet.

6 Litteraturliste

Lovverk

Kulturlova: *Lov om offentlege styresmaktens ansvar for kulturverksemd.* Lov av 29.06.2007. Kulturdepartementet

Folkebibliotekloven: *Lov om folkebibliotek.* Lov av 01.01.1986. Kulturdepartementet

Opplæringslova: *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa.* Lov av 27.11.1998. Kunnskapsdepartementet

Artikler og nettsider:

Akershus fylkeskommune (2015). Notat 2 – *Kulturell identitet, bruken av kulturtilbud, kommunal- og fylkeskommunal kulturproduksjon og formidling, og forskjeller mellom kommunene i prioriteringer*

Digidel (2015) www.digidel.no/om-digidel/

Dessein, Joost, Soini, Katriina, Fairclough, Graham and Horlings, Lumina (2015). *Culture in for and as Sustainable Development: Conclusions from the COST Action IS1007 Investigating Cultural Sustainability.* University of Jyväskylä

Nasjonalbibliotekets notat til Kulturdepartementet (2013): *Utvikling av folkebiblioteksektoren*

Sjøberg, Svein (2014). *Hva PISA måler – Bedre skole.* ISSN 0802-183X. 4, s 70- 76

Talent Norge (2015): www.talentnorge.no

Trend report (2015): www.trends.ifla.org/

Vaage, Odd Frank (2012). *Norsk kulturbarometer 2012.* Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå

Offentlige dokumenter

Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018: Statens oppgaver og ansvar for utvikling av folkebibliotekene. Kulturdepartementet.

NOU: 2013:4 *Kulturutredningen 2014.* Kulturdepartementet.

NOU 2015:8 *Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser.* Kunnskapsdepartementet.

NS 8178:2014 *Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse.* Oslo, Standard Norge.

St. meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida.* Kultur- og kirke departementet.

St. meld. nr. 10 (2011-2012) *Kultur, inkludering og deltaking*. Oslo: Kulturdepartementet.

St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek - Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Kulturdepartementet.

St. meld. nr. 30 (2014-2015) *En framtidsrettet filmpolitikk*. Kulturdepartementet.

St. meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*. Kultur- og kirke departementet.

Strategi 2013: *Dans i hele landet Status, utfordringer og strategier for videre utvikling av profesjonell dans i Norge*. Kulturdepartementet.

Regionale planer

Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025. Akershus fylkeskommune.

Regional plan for kulturminner og kulturmiljøer i Akershus 2007-2018. Akershus fylkeskommune.

Handlingsplan for kulturminner i Akershus 2013-2018. Akershus fylkeskommune.

Utredninger og rapporter

FNs verdenskommisjon for miljø og utviklings rapport (1987). *Vår felles framtid*

Forskningprosjektet PLACE: Public Libraries – Arenas for Citizenship: An Investigation of the Public Library as a Meeting Place in a Digital and Multicultural Context (2007-2011).

Hofstad, Hege og Hanssen, Gro Sandkjær (2015). *Samfunnsutviklerollen til regionalt folkevalgt nivå. Videreutvikling av rollen gjennom partnerskapsbasert regional utvikling og planlegging*. Oslo: NIBR Norsk institutt for by- og regionforskning

Kleppe, Bård, Haugsevje, Åsne Dahl og Hylland, Ole Marius (2015). *Mange formål – en reform. Evaluering av Akershusmuseet*. Bø: Telemarksforskning

Internasjonale konvensjoner

FNs konvensjon om barnrettigheter: Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989.

UNESCOs konvensjon av 20. oktober 2005 om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk.

7 Vedlegg

Vedlegg 1: Politisk saksgang

I fylkestingets sak 48/14 (Inntektsrammer og strategier for ØP 2015-2018) 16.06 2014 ble det fattet vedtak om en helhetlig gjennomgang av kulturpolitikken.

Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse 07.10.14, sak 58/14

Hovedutvalget for kultur, frivillighet og folkehelse behandlet 07.10.14, sak 58/14 (Helhetlig plan for kultursektoren). Her ble følgende vedtatt:

Det utarbeides en helhetlig plan for kultursektoren i Akershus i henhold til vedtak FT sak 48/14. Planen bør omhandle og inkludere kulturelle uttrykk og sjangere som musikk, visuell kunst, scenekunst, litteratur, film, og arenaer inkludert biblioteksektoren, der disse uttrykkene blir produsert og formidlet. Arbeidet forankres i avdeling Kultur, frivillighet og folkehelse.

Planen skal ha en helhetlig tilnærming der utfordringer både i det profesjonelle og det frivillige kulturliv beskrives. Planen skal utarbeides i samspill og dialog med kulturlivets aktører og alle kommunene i Akershus.

Den helhetlige planen for kultursektoren ferdigstilles i løpet av 2015 og skal gjelde for perioden 2016-2024. Det utarbeides et 4-årig handlingsprogram som vedtas samtidig med planen, og som skal rulleres årlig.

Den helhetlige planen for kultursektoren skal også omhandle organiseringen av fylkeskommunens tiltak og engasjement rettet mot sektoren.

Representanter fra hovedutvalgets posisjon og opposisjon involveres underveis i utarbeidelsen av planen. Representantene inviteres til orienterings-/drøftingsmøter i denne prosessen, slik at den politiske påvirkningen kommer til uttrykk.

Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse 27.01.15, sak 3/15

Første orientering kom i Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse 27.01.2015, sak nr. 3/15 (Framdrift i arbeidet med ny Kulturplan). Sammendraget av saken er som følger:

Arbeidet med den nye kulturplan er forankret i kulturseksjonen i Akershus fylkeskommune. Det er nedsatt en arbeidsgruppe med 6 deltagere. Ledergruppen i avdeling for Kultur, frivillighet og folkehelse er prosjektets styringsgruppe og Hovedutvalget for kultur, frivillighet og folkehelse er en av flere referansegrupper.

Mandatet til arbeidsgruppen er å gi forslag til hvordan Akershus fylkeskommune bør forvalte sine ressurser på kulturområdet. For at planen skal ha en helhetlig tilnærming bør den deles i tre, et strategidokument som skal beskrive kulturplanens ambisjoner, visjoner og mål, underlagsdokument som skal gi bredere omtale av kulturlivets utfordringer og et handlingsprogram som rulleres årlig. Det er innledet et samarbeid med analysestaben i Akershus fylkeskommune for å lage et statistisk grunnlag for å analysere hvem den typiske akershusbeboer er. Videre må kulturplanen beskrive noe om bruk av kunst og

kultur i forhold til antall besøkende publikum i kulturhus, bibliotek, kino, konserter, teater, utstillinger m.m.

Saken ble tatt til orientering.

Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse 02.06.2015, sak 27/15

Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse fikk 02.06.2015 sak nr. 27/15 (Ny kulturplan – Analyse og debatt). Sammendraget av saken er som følger:

I arbeidet med ny kulturplan for Akershus er det lagt vekt på å hente fram et kunnskapsgrunnlag med tanke på at brukerne – det vil si publikum og aktive aktører innen kulturfeltet, skal kunne kjenne seg igjen i planens innhold og intensjon. Dette er gjort ved å hente fram statistisk materiale fra SSB, KOSTRA og Norsk kulturindeks. Kulturplanens prosjektgruppe har hatt en god dialog med fylkeskommunens analysestab for å hente fram det statistiske materiale som gir grunnlag for denne saken.

Forskning viser at Akershus har en lav fylkesidentitet og at både regional og kulturell identitet i regionen er sterkt knyttet til Oslo. Akershus utmerker seg som et barne- og familiefylke, det er ca. 20 000 flere grunnskolebarn i Akershus enn i Oslo. Samtidig er det ca. 100 000 flere innbyggere i aldergruppen 20 til 44 år i Oslo enn i Akershus.

For Asker og Bærum, Follo og Øvre Romerike er befolkningsutviklingen med hensyn til norsk opprinnelse og etnisk sammensetning stabil. Dette i motsetning til Nedre Romerike, der den er svært ulik. Dette betyr at Nedre Romerike er den av de fire regionene i Akershus som har gjennomgått størst endring, og i 2020 vil regionen etter estimatene være den mest befolkningsrike delen av Akershus.

På bakgrunn av tall som viser hva Akershus fylkeskommune bidrar med økonomisk til kulturfeltet, ligger Akershus under gjennomsnittet i forhold til landet for øvrig, men tar vi med bruk av statlige midler og andre inntekter, ligger Akershus over gjennomsnittet.

De samme kommunene som kommer godt ut av SSBs kulturbarometer scorer også høyt på KOSTRA-undersøkelsene, mens de kommunene som har røde tall og kommer dårlig ut er de samme i begge statistikkene.

Saken ble tatt til orientering.

Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse 03.11.2015, sak 62/15

Den 03.11.2015 fikk Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse sak nr. 62/15 (Arbeid med ny kulturplan – orientering og status). Sammendrag av saken er som følger:

I arbeidet med en ny, helhetlig kulturplan for Akershus er mandatet å gi svar på hvordan Akershus fylkeskommune skal forvalte sine ressurser på kulturområdet de neste åtte årene.

Begrepet ytringskultur er lagt til grunn for kulturplanarbeidet. Dette innebærer blant annet at kultur behandles som et eget praksisfelt i samfunnet, og at Akershus fylkeskommune ser profesjonelle, amatører, frivillige og publikum som likeverdige aktører innenfor dette feltet.

Kulturplanen er vedtatt å skulle ha en tredelt oppbygging, med henholdsvis et strategidokument, et hoveddokument med bredere omtale av kulturlivets utfordringer og muligheter, samt fireårige handlingsplaner.

Kunnskapsgrunnlaget for innholdet i planen er basert på innhenting av statistiske data, kulturdebatt på sosiale medier og en rekke dialogmøter med aktører innenfor kunst- og kulturfeltet, herunder kommuner og frivillige organisasjoner. Til dialogmøtene er både profesjonelle, amatører og frivillige invitert.

Første utkast av kulturplanen skal være ferdig og kunne legges frem til politisk behandling i løpet av første kvartal 2016. Deretter sendes planutkastet på høring, før endelig vedtak kan fattes av hovedutvalg og Fylkesting våren/forsommeren 2016.

Saken ble tatt til orientering.

Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse 01.12.2015, 65/15

Den 01.12.2015 mottok Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse sak nr. 65/15 (Ny kulturplan - oppsummering av dialogmøtene med aktører i kulturlivet i Akershus).

Sammendrag av saken er som følger:

I forbindelse med utarbeidelse av kulturplan for Akershus er det høsten 2015 gjennomført syv dialogmøter, og i slutten av november skal det gjennomføres ytterligere to. Disse ni møteplassene utgjør innspills- og dialogarenaer for henholdsvis:

1. Bibliotek
2. Scenekunst
3. Musikk
4. Visuell kunst
5. "Unge stemmer"
6. Film
7. Den kulturelle skolesekken (DKS)
8. Kommunene
9. Akershus kulturforum

Felles for alle dialogmøtene er at de inkluderer både den profesjonelle delen av feltet, amatørerne og det frivillige kulturlivet, og målet har vært at så mange som mulig skal ha hatt mulighet til å bidra. Dialogmøtene er én av de tre pilarene som utgjør kunnskapsgrunnlaget for planen, hvor de andre er statistisk materiale utarbeidet i samarbeid med analysestaben og innspillene på bloggen <http://kulturplanakershus.no/>.

Dialogmøtene har vært organisert forskjellig, men sentrale aktører på feltet har vært involvert i både planlegging og gjennomføring av møtene. Enkelte har deltatt i ressursgrupper som har planlagt møtene, mens andre har vært invitert til å komme med korte innlegg i møtene, og disse innleggene har fungert som oppspill for videre dialog. I sum har det kommet en mengde med ønsker og innspill.

Saken ble tatt til orientering

Vedlegg 2: Kunnskapsgrunnlag

I utarbeidelsen av kulturplanen har det vært jobbet med å utarbeide et solid kunnskapsgrunnlag. Det har vært gjort på tre måter:

1. Innhenting av statistisk kunnskap
2. Innhenting av innspill på nettsiden kulturplanakershus.no
3. Gjennomføring av dialogmøter med relevante aktører i kunst- og kulturfeltet

Beskrivelse av kunnskapsgrunnlaget fra analysestaben

Den statistiske kunnskapen er utarbeidet av analysestaben i fylkeskommunen gjennom innhenting og strukturering av materiale fra SSB, KOSTRA og Norsk kulturindeks. Dette materialet er samlet i notatet: *Kulturell identitet, bruken av kulturtilbud, kommunal- og fylkeskommunal kulturproduksjon og formidling, og forskjeller mellom kommunene i prioriteringer.*

Her følger noen av de viktigste trekkene som analysestaben har redegjort for i sitt notat:

Identitet

Identitet er gjerne knyttet til en oppfatning av at vi har felles språk, historie, etniske og kulturelle fellestrekk. I arbeidet med den nye kulturplan har vi vært opptatt av om det er mulig å finne en egen identitet for Akershus og om det finnes et statistisk materiale som underbygger dette. I notatet fra analysestaben heter det at *forskning viser at Akershus har en lav regional identitet og at både den regionale og den kulturelle identiteten er sterkt knyttet til Oslo* (s. 1). En nasjonal studie fra 1993 og 2000 viser at fylket som identitetsmarkør kommer bak landet, bygda/byen, landsdelen og kommunen. Fylket som tilhørighet er slik sett svakt utviklet med hensyn til kulturell identitet i Norge. Det er grunn til å anta at identiteten knyttet til en av de fire regionene i Akershus er sterkere utviklet enn identiteten tilknyttet selve fylket.

Demografisk sammensetning

Den kulturelle identiteten til de som bor i Akershus er knyttet til å være en region i skyggen av Oslo. Asker og Bærum er preget av sin nærhet og tilknytning til Oslo-vest, slik Follo-regionen er det med sin nærhet til Nordstrand og Holmlia, og Nedre Romerike til Groruddalen. I notatet redegjøres det for den demografiske sammensetning i Akershus (s. 7 og 8). Det som er interessant å legge merke til er at for Asker og Bærum, Follo og Øvre Romerike er befolkningsutviklingen med hensyn til opprinnelse og etnisk sammensetning relativt stabil. Dette i motsetning til Nedre Romerike, der den er radikalt forskjellig. Dette betyr at det er Nedre Romerike som har gjennomgått størst endring de siste årene, og det er denne regionen som i løpet av årene fram mot 2020 vil bli den mest befolkningsrike regionen i Akershus.

Familiefylket Akershus

Akershus utmerker seg som et familiefylke. Det er ca. 20 000 flere grunnskolebarn i Akershus enn i Oslo. Det er en tendens til at barnefamilier flytter ut av Oslo når barna skal begynne på skole (s. 6). Dette gir seg blant annet utslag i størrelsen på Den kulturelle skolesekken i Akershus, som totalt sett er den største i landet.

De unge voksne

Det som likevel er interessant å merke seg er at i alle aldersgrupper er størrelse og variasjon mellom regionene i Akershus og Oslo relativt stabil og lik utenom aldergruppen mellom 20 til 44 år (s. 5). Det bor 100 000 flere innbyggere i denne aldergruppen i Oslo enn Akershus. Mange i denne aldersgruppen søker til Oslo på grunn av utdanning og arbeid, når de skal etablere seg har de en tendens til å flytte tilbake til Akershus. Det er kanskje denne aldergruppen som er mest interessant som brukere og utviklere av kunst- og kulturtilbud fordi bruk av kunst og kultur er en naturlig del av deres hverdagsliv.

Bruk av kulturtilbud

I følge SSBs kulturbarometer er det kino og konserter som er mest attraktivt for befolkningen i Akershus, mens de andre formene teater, opera og danseforestillinger benyttes mindre (s. 9 og 10). Det er imidlertid verd å merke seg at det kan være store variasjoner fra kommune til kommune der noen har høyere besøksfrekvens til bestemte arrangementer enn andre. Det er viktig for kommunene å legge til rette for egendeltagelse i kulturlivet. Det er 37 prosent av befolkningen som oppgir at de kan spille et instrument og hele 14 prosent har opptrådt offentlig. 7 prosent er med i kor eller orkester (s. 11). Dette betyr at musikkaktiviteten i Akershus er svært høy. Når 14 prosent oppgir at de har opptrådt offentlig og at halvparten av disse er med i kor eller orkester, er det grunn til å tro at musikkaktivitet tilknyttet den rytmiske musikken, altså pop, rock, jazz og blues som ikke fanges opp av denne statistikken, er ganske stor. Dette sammenliknet med aktivitet innen de andre sjangerne som er relativt stabile.

Fylkeskommunens prioritering av kultur

Budsjettet til kulturformål i Akershus fylkeskommune har økt med 8,2 prosent siden 2013.

I Akershus brukes det per i dag 262 millioner på kultur. På bakgrunn av tall som viser hva fylkeskommunen selv bidrar med (136 millioner), ligger dette under snittet i forhold til landet for øvrig. Med bruk av de statlige midlene inkludert (126 millioner), ligger Akershus over landsgjennomsnittet (s. 12 og 13).

Kommunens bruk av midler til kultur

På bakgrunn av SSBs kulturbarometer bruker kommunene i Akershus mer penger til kulturformål enn gjennomsnittet i Norge (s. 15 og 19). Det er syv kommuner som bruker mer enn Oslo og mer enn landsgjennomsnittet for øvrig, nemlig Asker, Bærum, Lørenskog, Oppegård, Frogn, Nesodden og Skedsmo. De neste syv kommunene ligger på eller rett ved landsgjennomsnittet, mens det er ni kommuner som ligger under landsgjennomsnittet. Felles for disse ni er at de alle ligger på Romerike. Om en legger KOSTRA-tall til grunn er variasjonen i forhold til hva kommunene selv oppgir ikke så forskjellig fra SSB sine tall. KOSTRA er delt inn i ulike grupper med tanke på kostnader per innbygger og frie disponible midler. De samme kommunene som kommer godt ut av denne statistikken er de samme som på SSBs kulturbarometer, og som har røde tall er noen av de samme ni kommunene på Romerike som det vises til i SSBs statistikk.

Beskrivelse av <http://kulturplanakershus.no> og erfaringer med bruken

For å sikre intern og ekstern forankring ble det høsten 2015 igangsatt gjennom en serie av dialogmøter med relevante eksterne parter og samtidig ble det opprettet en webside med mulighet for å holde dialogen om innholdet i planen åpen ut mot publikum.

Her gjennomgås:

- Mål for nettsiden
- Prioriteringer
- Tematikk
- Målgruppe
- Organisering, roller og ansvar
- Prosjektets løpetid og etterbruk
- Budsjett

Mål for nettsiden

Formålet med opprette en nettside med hovedvekt på dialog var todelt:

- 1) Det var viktig at arbeidet med Kulturplan ble så transparent som mulig. De som ønsket det skulle kunne se hvilke innspill som kom og få en forståelse av prosessen.
- 2) Det var viktig for arbeidsgruppen å innhente innspill fra et bredt lag av Akershusbefolkningen. Forventningen var at dette ville kunne fremme gode ideer og forslag som den nye kulturplan kunne dra veksel på.

Prioriterte målgrupper, som alle skulle oppfordres til å komme med innspill til siden, var:

- Kulturansvarlige i kommunene, enten kulturhusledere eller kultursjefer.
- Ledere og ansatte i kunst- og kulturvirksomheter, som aktører som er godt kjent med kunst- og kulturfeltet og dets utfordringer i Akershus.
- Den generelle Akershusbefolkningen.

Prioritering og tilrettelegging

Den første intensjon var at siden skulle stimulere til og utvikle en kulturdebatt på sosiale medier. For å nå målet om en god debatt og å få opp gode innspill skulle den overnevnte gruppen inviteres til å skrive innlegg. Det ble invitert debattanter fra kulturlivet i Akershus, nasjonale kulturpersonligheter og lokale kulturkompetanser. Det skulle i tillegg være mulig for enkeltpersoner å bidra i kommentarfelt og å komme med egne innspill på siden.

Det var forventet at det ville komme forslag og innspill som skulle brukes i både dialogmøtene og de interne møtene i det videre arbeidet.

Organisering, roller og ansvar

En ekstern konsulent, Tellef Øgrim, fikk det operative ansvaret for nettsiden. Han skulle:

- samarbeide med Akershus fylkeskommune om det redaksjonelle innholdet på kulturplanakershus.no
- drive prosessen, finne frem til aktører, skribenter og debattanter som kunne holde nettsidene levende gjennom hele prosessen
- sørge for at debatten ble synliggjort og holdt aktiv på sosiale medier
- holde seg oppdatert på offentlig kulturdebatt

- samarbeide med ekstern leverandør for teknisk løsning om visuelt design og oppsett av nettsider og blogg

Tellef Øgrim rapporterte til kulturseksjonen i fylkeskommunen. Kulturseksjonen hadde oppfølgings- og beslutningsansvar. Kommunikasjonsstaben bidro i form av redaksjonell støtte, produserte innlegg og promoterte siden via Akershus fylkeskommunes egne sider.

Oppsummering

Tellef Øgrim hadde det operative ansvaret for siden frem til utgangen av 2015. Nettsiden ble holdt aktiv ved at Tellef Øgrim oppsøkte relevante bidragsyttere. I noen tilfeller ble det foretatt intervjuer, mens noen aktører valgte å skrive innlegg selv. I løpet av perioden med dialogmøter deltok Tellef Øgrim eller en representant fra kommunikasjonsstaben og bidro til dokumentasjon. Dialogmøtene ble også brukt til å finne frem til relevante bidragsyttere som påfølgende fikk innlegg på nettsiden.

Intensjonen knyttet til at nettsiden skulle bidra til en kulturpolitisk debatt ble i liten grad oppfylt. Innleggene som kom bar preg av å ha egen rolle og kunnskap i bunn, og gikk i liten grad i dialog med de andre innleggene på nettsiden. Nettsiden fungerte imidlertid svært godt som en innspillsarena for arbeidsgruppen. Det var mulig å systematisere og få en oversikt over meningsbærende aktører i kunst- og kulturlivet i Akershus. De fleste regionale aktører bidro, i tillegg til at unge, frivillige aktører og kunstnere fikk en stemme.

Som del av intensjonen om å gjøre kulturplanprosessen transparent og tilgjengelig fungerte bloggen delvis etter hensikten. Det manglet både ressurser og tid til å arbeide med promotering av siden, og den eksponeringen den fikk var i stor grad gjennom akershus.no eller gjennom muntlig henvisning fra ansatte eller bidragsyttere. Siden nådde aldri den store delen av Akershusbefolkningen. Bidragene på siden ble likevel stående som en viktig del av kunnskapsinnhenting til kulturplanprosessen og sammen med dialogmøtene fungerte bloggen som et godt redskap for medvirkning.

Beskrivelse av dialogmøtene

I løpet av høstsemesteret 2015 ble det arrangert ni dialogmøter.

1. Bibliotek
2. Scenekunst
3. Musikk
4. Visuell kunst
5. "Unge stemmer"
6. Film
7. Den kulturelle skolesekken (DKS)
8. Kommunene
9. Akershus kulturforum

Møtene har vært tematisert som både sektorovergripende og sjangerspesifikke. Det innebar for eksempel at alle som driver med musikk ble invitert til ett felles møte, uavhengig av om de var profesjonelle, amatører eller representerte en frivillig organisasjon på musikkfeltet. Dette ble gjort med utgangspunkt i at ytringskultur som

kulturbegrep danner grunnlag for planprosessen, og med det en overbevisning om at kunst og kultur utgjør et eget praksisfelt i samfunnet, på tvers av sektorer. Begrepet yringskultur er uløselig knyttet til kulturelt medlemskap og handler blant annet om å ha mulighet til å ytre seg gjennom kunst og kultur uavhengig av sosial bakgrunn, etnisitet eller den kommunikasjon som oppstår i formidlingen av kunst og kultur. Dette betyr at profesjonelle, amatører, frivillige og publikum behandles som likeverdige aktører.

I tillegg til høstens møter ble det også arrangert et «kick off» for planprosessen med Akershus kulturforum 5. februar 2015. Her deltok drøyt 40 aktører fordelt på de kulturansvarlige i kommunene, kulturhusledere, ledere av kunstproduserende virksomheter (institusjoner) og ansatte i Akershus fylkeskommune.

Til alle møtene ble nedsatt ressursgrupper bestående av ulike aktører i kunst- og kulturlivet, som bidro med innspill og forslag til temaer. På denne måten fikk en lang rekke aktører eierskap til dialogmøtene, de fikk være med på å prege det faglige innholdet og de var i utstrakt grad med på å rekruttere andre deltagere. Gjennom ressursgruppene har administrasjonen blitt bedre kjent med mange aktører på kulturfeltet. Det har også vært lagt vekt på å høre på de unge stemmene, de som skal prege kulturlivet i regionen i fremtiden. Håpet er at disse ungdommene skal bli den nye kulturplanens beste ambassadører.

Dialogmøtene ble organisert på forskjellige måter, men hadde til felles at de skulle bidra til at så mange som mulig fikk mulighet til å gi uttrykk for sine meninger. Derfor bestod alle møtene hovedsakelig av dialogøkter i grupper. Gruppene ble sammensatt på måter som var hensiktsmessig for det enkelte møtet, og grupper sammensatt av aktører på tvers av tilhørighet var et gjennomgående grep.

Til alle dialogmøtene ble det definert temaer og spørsmål i forkant, slik at deltakerne kunne forberede seg og dialogen kunne bli så fokusert som mulig. Det at ulike aktører også ble invitert til å holde korte innlegg som oppspill til dialogen sørget for mange ulike perspektiver og stemmer.

Alle dialogmøtene hadde egne prosessdrivere og dedikerte referenter, både i form av interne og eksterne bidragsyttere. Disse prosessdriverne sørget for å holde dagsorden og sikret at det kom konkret output fra møtene.

Å gjennomføre gode dialogmøter er en krevende øvelse. Det krever mye og god forberedelse, bred involvering og det skal gjøres mye logistisk arbeid for å kunne rekruttere så mange aktører som mulig og sørge for at det kommer et godt resultat ut av det. Alt i alt har ca. 500 aktører deltatt på dialogmøtene. Noen av aktørene har riktignok deltatt på flere dialogmøter, men 500 er likevel et svært høyt tall tatt i betraktning at de fleste av møtene har vært gjennomført i løpet av tre måneder fra september til og med november.

Dialogmøtene knyttet til utviklingen av en ny kulturplan for Akershus har utgjort en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for planens innhold og prioriteringenes begrunnelse. Dette vil kunne bidra til å forsterke Akershus fylkeskommunes rolle som regional utviklingsaktør på kunst- og kulturfeltet, gjennom koordinering og mobilisering til mer og bedre samarbeid.